

DURAKLAMA DEVRİ'NDE ÇIKAN AYAKLANMALAR

Bu dönemde çıkan ayaklanmalar, İstanbul (Başkent), Celali ve Eyalet ayaklanmaları olmak üzere üç bölüme ayrılır. Bu ayaklanmaların çıkmasının temel nedeni merkezi otoritenin bozulmasıdır.

a) İstanbul (Başkent) Ayaklanmalarının Nedenleri

- ✓ Osmanlı İmparatorluğunda merkezi otoritenin zayıflaması
- ✓ Devşirme sisteminin bozulması sonucunda, mesleği askerlik olmayan kişilerin Yeniçeri Ocağı'na girmesi sonucunda yeniçerilerin düzen ve disiplininin kaybolması
- ✓ Yeniçerilerin üç aylık maaşları olan ulufe ile her padişah değiştiğinde verilen cülus bahşisini zamanında alamamaları
- ✓ Ayarı bozuk paradan maaş verilmesi, bu durumun yeniçerilerle esnafın arasının açılmasına neden olması
- ✓ Padişahların cariyelerle evlenmeleri sonucunda haremağalarının yönetimde etkinlik kazanması

İstanbul Ayaklanmaları:

Duraklama Devri'nde çıkan İstanbul Ayaklanmalarını, genelde ulema sınıfının kışkırttığı Yeniçeriler (Kapıkulu askerleri) çıkarmıştır. İstanbul ayaklanmalarının en önemlileri III. Murat, II. Osman (Genç Osman), IV. Murat ve IV. Mehmet zamanında çıkmıştır. Yeniçeriler, padişah II. Osman'ı Yeniçeri Ocağı'nı kaldırmak istedi diye ayaklanarak öldürmüşler ve bu ayaklanmadan sonra Yeniçerilerin siyasi bir güç olarak etkinlikleri iyice artmıştır. IV. Mehmet zamanında çıkan ve "Çınar Vakası" veya "**Vakay-ı Vakvakiye**" denilen ayaklanmada otuz devlet adamı idam edilmiştir.

NOT

Yeniçeri Ocağı'nın bozulmasıyla "Ocak devlet içindir." anlayışı yerini "Devlet ocak içindir." anlayışına bırakmıştır.

b) Celali (Anadolu) Ayaklanmalarının Nedenleri

- ✓ Osmanlı İmparatorluğu'nda merkezi otoritenin yaygın bir şekilde zayıflaması
- ✓ Anadolu'da adaletsizliğin yaygınlaşması, dirlik ve tımar sisteminin bozulması
- ✓ İltizam sisteminin yaygınlaşması
- ✓ Halk üzerinde baskı ve şiddetin artması. Halka yeni vergilerin konması (Avarız ve Çiftbozan vergisi gibi)
- ✓ Anadolu köylüsünün içine düştüğü ekonomik bunalım ve softaların halkı kışkırtması

Celali (Anadolu) Ayaklanmaları:

Celali ayaklanmalarının kökü Yükselme Dönemi'ne (Yavuz Sultan Selim dönemine) kadar gitmektedir. O dönemde Yozgat'ta Bozoklu Celal adında birisi yalancı peygamberlik iddiasında bulunarak ayaklanmış, ondan sonra Anadolu'da çıkan tüm ayaklanmalara Celali Ayaklanmaları denmiştir.

Duraklama Devri'nde Anadolu'da çıkan Celali Ayaklanmalarının en önemlileri Karayazıcı, Deli Hasan, Abaza Mehmet Paşa, Vardar Ali Paşa, Abaza Hasan Paşa ayaklanmalarıdır.

Celali Ayaklanmaları, Kuyucu Murat Paşa, Tiryaki Hasan Paşa, IV. Murat ve Köprülü Mehmet Paşa tarafından baskı ve şiddet ile bastırılmıştır.

NOT

Yavuz Sultan Selim döneminde Tokat civarında Bozoklu Celal adında bir sipahinin çıkardığı isyan daha sonra Anadolu'daki isyanların genel adı olmuştur.

OSMANLI DEVLETİ'NİN DURAKLAMA DÖNEMİ

c) *Eyalet Ayaklanmalarının Nedenleri*

- ✓ Osmanlı İmparatorluğu'nda merkezi otoritenin yaygın şekilde zayıflaması
- ✓ Rüşvet ve iltimasla başa geçen eyalet yöneticilerindeki bozulma
- ✓ Eyaletlerden fazla vergi alınmak istenmesi

Eyalet Ayaklanmaları:

Yemen, Bağdat, Basra, Trablusgarp, Eflak, Boğdan, Erdel, Kırım ve Suriye'de çıkan bu ayaklanmalar genellikle baskı ve şiddetle bastırılmıştır.

NOT

Bu ayaklanmalar milliyetçi içerik taşımaz.

DURAKLAMA DEVRİ ISLAHAT HAREKETLERİ

Duraklama Devri islahatlarının genel özelliği, devletin saygınlığı ve otoritesini Yükselme Devri'ndeki düzeyine ulaştırmaktır.

Yapılan islahatlar, genellikle çıkan ayaklanmaları baskı ve şiddet uygulayarak bastırmaya yöneliktir.

Duraklama Devri Islahatçıları

Kuyucu Murat Paşa: Askeri ve şiddete dayalı bir şekilde önlemler olarak Celali Ayaklanmalarını bastırmıştır.

Kuyucu Murat Paşa

II. Osman (Genç Osman): Saray dışından evlenerek sarayı halka açmış ve Hotin Seferi'nden sonra Yeniçeri Ocağı'nı kaldırmak istemiştir. Ancak bunu haber alan Yeniçeriler tarafından öldürülmüştür. Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmak istenmesi Duraklama Devri'nin en esaslı islahat girişimidir.

IV. Murat: Bozulan düzeni baskı ve şiddet yoluyla düzeltmeye çalışan ilk Osmanlı padişahıdır. IV. Murat, duraklamanın nedenlerini araştırmak ve devleti güçlendirmek amacıyla devlet adamlarına raporlar hazırlatmıştır. Bunların en önemlisi Koçibey Risalesi'dir. Ancak IV. Murat bu raporu uygulayamadan ölmüştür.

Tarhuncu Ahmet Paşa: Gereksiz harcamaları kısmış ve denk bir bütçe hazırlamıştır. Ancak çıkarı bozulan çevrelerin oyunu ile padişah tarafından öldürtülmüştür.

Tarhuncu Ahmet Paşa

Köprülü Mehmet Paşa

Köprülü Mehmet Paşa: Tarhuncu'nun öldürülmesinden sonra sadrazamlığa getirilmek istenmiştir. İsteklerini saraya kabul ettirerek göreve gelen ilk Osmanlı sadrazamıdır. Saray ile yapacağı işlere karışılmaması koşuluyla bir sözleşme imzalayarak görevi kabul etmiştir. Köprülü Mehmet Paşa şiddete dayalı bir yönetim izleyerek devlet otoritesini sağlamış, taşrada türeyen ayanların etkisini kırmaya çalışmış ve ülkeye canlılık getirmiştir. Köprülü'nün başarıları üzerine aynı aileden bazı kişiler sadrazamlığa gelmiş ve böylece Osmanlı Devleti'nde bir "Köprülüler Devri" yaşanmıştır.

Duraklama Devrinin Genel Özellikleri

- ✓ I. Ahmet tarafından saltanat yasasında yapılan değişiklik ile şehzadelerin sancağa çıkması yasaklanmış (Kafes usulü) ve şehzadeler deneyimsiz olarak tahta çıkmışlardır.
- ✓ Henüz toprak kaybı başlamadığı için imparatorluğun kendisine olan güveni devam etmiş, bu nedenle yeniliklerde batıdan yararlanılma yoluna gidilmemiş ve yenilikler Osmanlı Devleti'ni eski yapısına kavuşturma çabaları olarak kalmıştır.
- ✓ Yenilikler, yüzeysel, öze inmeden, baskı ve şiddete dayalı olmuş, daha çok ayaklanmaları bastırmaya yönelik olarak gerçekleşmiştir.
- ✓ Duraklamanın nedenlerini ortadan kaldırmak yerine, bu nedenlerin ortaya çıkardığı sonuçlar üzerinde durulmuştur.
- ✓ İstanbul (Başkent), Celali (Anadolu) ve Eyalet ayaklanmaları yaygınlaşmıştır.
- ✓ Mali durum bozuldukça paranın ayarı düşürülmüştür. Halktan çok vergi alınması, yeni vergilerin alınması nedeniyle ayaklanmalar artmıştır.
- ✓ Dirlik ve tımar dağıtımında yolsuzluk ve usulsüzlükler başlamış, maaşsız asker sayısı (Eyalet Askeri) giderek azalmıştır.
- ✓ Bazı devlet adamları kötü gidişi önlemek için birtakım yenilikler yapmış ancak bu yenilikler kurumsal olmamış ve kişilerin şahsi çabaları ve yetenekleri ile sınırlı kalmıştır.
- ✓ Yapılan yenilikler, ulema ve din adamları ile bunların kışkırttığı Yeniçerilerin şiddetli tepkileri sonucunda fazla başarılı olamamıştır.

Etkinlik

1

Aşağıdaki boşlukları uygun kelimelerle doldurunuz.

1. IV. Mehmet döneminde çıkan bir İstanbul ayaklanmasıdır.
2. İltizam sisteminin yaygınlaşması isyanlarına yol açmıştır.
3. Antlaşması ile bugünkü Türkiye - İran sınırı büyük ölçüde belirlenmiştir.
4. Fazıl Ahmet Paşa tarafından Adası yirmi dört yıllık bir kuşatmadan sonra fethedilmiştir.
5. Antlaşması, Osmanlıların topraklarına toprak kattığı son antlaşma olmuştur.
6. Karlofça ve İstanbul Antlaşmaları, Osmanlıların büyük çapta toprak kaybettikleri ilk antlaşmalar olarak döneminin başlangıcını oluştururlar.
7. II. (Genç) Osman Seferi'nden sonra Yeniçeri Ocağı'nı kaldırmaya karar vermiştir.
8. Duraklama dönemi ıslahatlarının amacı tekrar sağlamaktır.

1. Aşağıdakilerden hangisi, Osmanlı Devleti'nin duraklama ve gerileme nedenlerinden biri değildir?

- A) Çok uluslu yapıya sahip olunması
- B) Şehzadelerin sancağa çıkma geleneğinin sona ermesi
- C) Eğitimde beşik ulemalığı sisteminin uygulanması
- D) Ticaret yollarının denetim altında tutulması
- E) Tımar sisteminin bozulması

2. Osmanlı Devleti'nde merkezi otoritenin bozulması ve ganimetlerin azalması aşağıdaki gelişmelerden hangisine bağlı olarak ortaya çıkmıştır?

- A) Kapitülasyonların yaygınlaştırılmasına
- B) Askeri teşkilatların bozulmasına
- C) Yeni ticaret yollarının bulunmasına
- D) Batı ile diplomatik ilişkilerin kurulmasına
- E) Divanın yönetimdeki etkinliğinin artmasına

3. Aşağıdakilerden hangisi, XVII. yüzyılda Yeniçeri Ocağı'nın "Ocak devlet içindir" ilkesi yerine "Devlet ocak içindir" anlayışını oluşturmasında ve ocağın bozulmasında etkili olan nedenlerden birisi değildir?

- A) Ocağın asker kaynağının devşirme sistemine dayanması
- B) Yeniçerilerin savaş teknikleri açısından geri kalmaları
- C) Yeniçerilerin isteklerini gerçekleştirmek için ayaklanmaları
- D) Yeniçerilerin maaşlarının zamanında verilmesi
- E) Yeniçerilerin kendi çıkarlarını devletin çıkarlarından üstün görmesi

4. XVII. ve XVIII. yüzyılda Osmanlı Devleti'ndeki gelişmelerden bazıları şunlardır:

- I. Tımar ve devşirme sisteminin bozulması
- II. Avrupa'daki askeri ve teknik gelişmelere uyulamaması
- III. Avrupa'da Osmanlı Devleti'ne karşı kutsal ittifak oluşturulması
- IV. Sorunlarını Avrupalı devletlerin yardımları ile çözmeye çalışması

Bunlardan hangilerinin, Osmanlı Devleti'nin fetih siyasetini terk etmesine yol açtığı ileri sürülebilir?

- A) Yalnız II
- B) Yalnız IV
- C) I, II ve III
- D) I ve III
- E) II, III ve IV

5. Osmanlı Devleti'nde XVII. yüzyılda görülen isyanların nedenleri arasında aşağıdakilerden hangisi gösterilemez?

- A) Merkez teşkilatının bozulması
- B) Tımar sisteminin bozulması
- C) Rüşvet ve iltimasın artması
- D) İltizam sisteminin yaygınlaşması
- E) Ulusçuluk akımlarının güçlenmesi

6. Osmanlı – İran ilişkileri ve özelliklerinin eşleştirilmesi aşağıdakilerden hangisinde doğru değildir?

- A) Amasya Antlaşması – Osmanlı Devleti'nin İran'la imzaladığı ilk antlaşma olması
- B) Ferhat Paşa Antlaşması – Doğuda en geniş sınırlara ulaşılması
- C) Nasuh Paşa Antlaşması – Osmanlı Devleti'nin Ferhat Paşa Antlaşması ile aldığı toprakları geri vermesi
- D) Kasrı Şirin Antlaşması – Bugünkü Türk – İran sınırının belirlenmesi
- E) Serav Antlaşması – Şiilik sorununun sona ermesi

7. Osmanlı – Venedik ilişkileri ile ilgili aşağıdakilerden hangisi doğru değildir?

- A) Osmanlı Devleti'nin kuruluş, yükselme, duraklama ve gerileme dönemlerinde mücadele ettiği bir devlettir.
- B) Osmanlı Devleti'ne karşı Kutsal Bağlaşma'ya katılmıştır.
- C) Karlofça Antlaşması ile Osmanlı Devleti'nden toprak kazanmıştır.
- D) Balkanlardaki ulusçuluk hareketlerini desteklemiştir.
- E) XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti ile siyasi ilişkiye girmemiştir.

8. XVII. yüzyılda Protestan Macarlar, Avusturya kralının Katolikliği kabul etmeleri için baskılar yapması üzerine, Osmanlı sadrazamı Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'dan yardım istemiştir.

Bu duruma bakılarak;

- I. Avrupa'da mezhep savaşları vardır.
- II. Bu dönemde Osmanlı Devleti güçlü bir devlettir.
- III. İslamiyetin alanı genişlemiştir.
- IV. Avusturya yıkılış sürecine girmiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II
- B) II ve III
- C) III ve IV
- C) I, II ve III
- E) I, II ve IV

9. Osmanlı-Avusturya savaşlarının genel nedeni Macaristan sorunu olmuştur.

Aşağıdakilerden hangisi, Avusturya'nın Macaristan'ı ısrarla Osmanlılardan geri almak istemesinin en önemli nedenini oluşturur?

- A) Papanın etkisi altında kalarak haçlı düşüncesiyle hareket etmesi
- B) Macaristan'ın Osmanlı egemenliğinde kalması durumunda, Avusturya ve Almanya'nın da Osmanlı fetih alanı içine gireceği düşüncesi
- C) Balkanlar yönünde genişlemek ve Ege Denizi'ne çıkmak istemesi
- D) Avusturya ve Macaristan hükümdar ailelerinin akraba olması
- E) Macaristan'ın Orta Avrupa'nın kilidi olması

10. Aşağıdakilerden hangisinde, Osmanlı Devleti'nin duraklama döneminde imzaladığı en başarılı antlaşmalar birlikte verilmiştir?

- A) Zıtvatorok - Amasya
- B) Karlofça - Ferhat Paşa
- C) Bucaş - Ferhat Paşa
- D) Zıtvatorok – Serav
- E) Bucaş - Amasya

11. 1656 yılında, ülkenin içinde bulunduğu zor koşullarda kendisine sadrazamlık önerilen Köprülü Mehmet Paşa, bu görevi bazı koşullar ileri sürerek kabul etmiştir.

Köprülü Mehmet Paşa'nın, Osmanlı tarihinde ilk kez görülen bu tutumunun en önemli nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Köklü ve güçlü bir aileden geldiğini kanıtlamak istemesi
- B) Hilafeti ele geçirmek istemesi
- C) Kendisine ve ailesine güvenmesi
- D) Tam yetkili ve bağımsız çalışmak istemesi
- E) Kendisini kul kökenli vezirlerden farklı gördüğünü vurgulamak istemesi

12. Duraklama dönemindeki ayaklanmaların bastırılmasında;

- I. Baskı ve şiddet kullanıp çok sayıda isyancıyı öldürmek
- II. İsyancıların isteklerini yerine getirmek
- III. Ayaklanmaların nedenlerini araştırıp sorunlara çözüm getirmek

yöntemlerinden hangilerinin uygulandığı söylemez?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) II ve III

1. Osmanlı Devleti'nin çok uluslu bir yapıya sahip olması, şehzadelerin sancağa çıkma geleneğinin kaldırılması, eğitimde beşik ulemalığı sisteminin uygulanması ve tımar sisteminin bozulması duraklama ve gerileme nedenleri arasında yer almaktadır. Ancak ticaret yollarının denetim altında tutulmasının duraklama ve gerilemeye yol açtığı söylenemez.

YANIT D

2. Osmanlı askeri teşkilatının bozulmasıyla savaşlardaki yenilgiler artmış, bu da ganimetlerin azalmasına ve merkezi otoritenin güç yitirmesine neden olmuştur.

YANIT B

3. B, C, D ve E seçeneklerinde yer alan bilgiler, Yeniçeri Ocağı'nın bozulması ve "Ocak devlet içindir" anlayışının yerini "Devlet ocak içindir" anlayışının almasında etkili olan nedenler arasındadır. Fakat ocağın asker kaynağının devşirme sistemine dayanması Yeniçeri Ocağı'nın bozulma nedenleri arasında gösterilemez. Yeniçeri Ocağı kurulduğu andan itibaren devşirme sistemiyle oluşmaktaydı.

YANIT A

4. Kapıkulu Ordusu'nun temelini oluşturan devşirme sistemi ile Eyalet Ordusu'nun dayandığı tımar sisteminin bozulmasıyla bu orduların bozulmaya yüz tutması, Avrupa'daki askeri ve teknik gelişmelere uyulamaması ve Avrupa devletlerinin Osmanlı'ya karşı Kutsal İttifak'ı oluşturması, Osmanlı Devleti'nin fetih siyasetini terk etmesinde etkili olmuştur. Sorunlarını Avrupalı devletlerin yardımları ile çözmeye çalışması siyasi ve askeri gücünün azalması ile ilgilidir.

YANIT C

5. Tımar sisteminin bozulması, iltizam sisteminin yaygınlaşması, rüşvet ve iltimasın artması Celali isyanlarına yol açmış, merkez teşkilatının bozulması da duraklama döneminde çıkan ayaklanmaların temel nedeni olmuştur. Ancak bu ayaklanmalarda ulusçuluk akımının etkisinden söz edilemez. Fransız İhtilali'nin getirdiği milliyetçilik akımı Osmanlı Devleti'ni XIX. yüzyılda etkilemeye başlamış ve azınlık ayaklanmalarına yol açmıştır.

YANIT E

6. Amasya Antlaşması Osmanlı Devleti'nin İran'la imzaladığı ilk antlaşmadır. Ferhat Paşa Antlaşması ile Osmanlı Devleti doğuda en geniş sınırlara ulaşmıştır. Nasuh Paşa Antlaşması ile Osmanlı Devleti, Ferhat Paşa Antlaşması'yla aldığı yerleri İran'a geri vermiştir. Kasrı Şirin Antlaşması ile bugünkü Türkiye - İran sınırı çizilmiştir. Ancak, Serav Antlaşması ile Şiilik sorunu sona ermemiş, Nasuh Paşa Antlaşması aynen kabul edilmiştir.

YANIT E

7. Venedik, Osmanlı Devleti'ne karşı oluşturulan Kutsal İttifak'a katılmış ve yapılan savaşlar sonucunda imzalanan Karlofça Antlaşması ile Osmanlı Devleti'nden Mora Yarımadası'nı ve Dalmaçya kıyılarını almıştır. Osmanlı Devleti ile kuruluş döneminden itibaren yükselme, duraklama ve gerileme dönemleri boyunca mücadele etmiştir. 1797'de Campo Formia Antlaşması ile Avusturya ile Fransa arasında paylaşılan Venedik'in, XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti ile siyasal ilişkiye girdiği de söylenemez. Dolayısıyla A, B, C ve E seçenekleri doğrudur. Ancak, Osmanlı'da XIX. yüzyılda yaşanan, ulusçuluk akımlarını desteklediği söylenemez.

YANIT D

8. Avusturya kralının Protestan Macarlara Katolikliği kabul etmeleri için baskı uygulaması ve bu baskı karşısında Macarların Osmanlı Devleti'nden yardım istemesine bakılarak; Avrupa'da mezhep savaşlarının olduğu ve Osmanlı Devleti'nin güçlü bir devlet olarak görüldüğü yargılarına ulaşılabilir. Fakat İslamiyetin yayılması ya da Avusturya'nın yıkılış sürecine girmesi ile ilgili bir ifade bulunmamaktadır.

YANIT A

9. Avusturya'nın Macaristan'ın Osmanlıların elinde olmasından rahatsızlık duyması ve Macaristan'ı ısrarla Osmanlı Devleti'nden geri almak istemesinin en önemli nedeni, Macaristan'ın Osmanlı egemenliğinde kalması durumunda, Avusturya ve Almanya'nın da Osmanlı fetih alanına gireceği düşüncesidir.

YANIT B

10. Bucaş Antlaşması Osmanlı Devleti'nin topraklarına toprak kattığı son antlaşma olup batıda en geniş sınırlara ulaşmıştır. Ferhat Paşa Antlaşması ile de doğuda en geniş sınırlara ulaşmıştır.

YANIT C

11. Köprülü Mehmet Paşa'nın kendisine önerilen sadrazamlık görevini bazı koşullar ileri sürerek kabul etmesinin en önemli nedeni, tam yetkili ve bağımsız çalışmak istemesidir.

YANIT D

12. Duraklama döneminde çıkan ayaklanmaların nedenlerini araştırıp bu nedenleri ortadan kaldırarak, sorunlara çözüm getirmek yerine, baskı ve şiddet kullanılarak çok sayıda isyancı öldürülmüş, bazen de isyancıların istekleri yerine getirilip, geçici çözümler üretilerek olaylara yüzeysel yaklaşmıştır.

YANIT B

1. XVII. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde ıslahatların öncülüğünü padişahlar ile bazı devlet adamları yapmıştır. Ulema sınıfı ise ıslahatlara tepki ile yaklaşmış, Avrupa'daki gelişmeleri takip edememiş, bundan dolayı da halk arasında ıslahat bilinci uyanmamıştır.

Bu bilgiye dayanarak, aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) ıslahatlar daha çok devlet adamları tarafından yapılmıştır.
- B) Ulema sınıfı, ıslahatların karşısında yer almıştır.
- C) Avrupa'nın gelişmişliği kabul edilmemiştir.
- D) ıslahat bilincinin tüm topluma yerleşmesi sağlanmıştır.
- E) ıslahatların başarılı olabilmesi için gerekli alt yapı oluşturulamamıştır.

2. Duraklama Dönemi'nde Avusturya ile imzalanan Zitvatorok Antlaşması'nda "Avusturya kralı Kutsal Roma Germen imparatoru olarak kabul edilecek ve protokol bakımından Osmanlı padişahına eşit sayılacaktır." maddesi yer almıştır.

Böyle bir antlaşmanın kabul edilmesinde aşağıdakilerden hangisinin etkili olduğu söylenemez?

- A) Doğuda uzun süredir İran ile savaşıyor olmasının
- B) Anadolu'da Celali isyanları ile uğraşılmasının
- C) Orduda disiplin ile ilgili sorunların yaşanmasının
- D) Avusturya ile yapılan savaşın kaybedilmesinin
- E) Devletin askeri ve siyasi yönden zayıflamasının

3. Sultan II. Osman, Hotin Seferi'nde disiplinsiz olduklarını gördüğü Yeniçeri Ocağı'nı kaldırmak istemiş; ancak çıkan bir yeniçeri isyanı ile tahttan indirilerek öldürülmüştür.

Buna göre, aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) II. Osman yenilik taraftarı padişahlardan biridir.
- B) Osmanlı Devleti'nde yenilikleri başlatan ilk padişah II. Osman'dır.
- C) Yeniçeriler, önemli bir otorite durumundadır.
- D) Yeniçeriler, yapılan yeniliklere karşıdır.
- E) Yeniçeriler, "Devlet ocak içindir" anlayışıyla hareket etmiştir.

4. Osmanlı Devleti 1683 yılındaki Viyana kuşatmasında başarısız olunca, Avrupalı devletler arasında Papanın liderliğinde bir kutsal ittifak oluşturulmuştur. Bu devletlerle yapılan savaşların kaybedilmesiyle de, Osmanlı Devleti'nin Orta Avrupa, Mora ve Dalmaçya kıyılarındaki üstünlüğü son bulmuştur.

Bu bilgiye dayanarak, Osmanlı Devleti ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Batı Hıristiyanları ile olan çatışmasının arttığı
- B) Balkanlardaki kıyı güvenliğinin bozulduğu
- C) Askeri başarısızlıklarının arttığı
- D) Avrupa'daki gücünün zayıfladığı
- E) Batılı devletler arasındaki sorunları kendi lehine çevirmeye çalıştığı

5. Kutsal İttifak devletleri ile Osmanlı Devleti arasındaki savaşlar on altı yıl sürmüştür, bu savaşlar sırasında Osmanlı Devleti'nde dört kez padişah değişikliği olmuştur; fakat alınan tedbirlere ve tüm çabalara rağmen yeterli başarı sağlanamamıştır.

Osmanlı Devleti'nin bu başarısızlığında aşağıdakilerden hangisinin etkili olduğu savunulamaz?

- A) Avrupalı devletler arasında mezhep ayrılıklarının yaşanması
B) Ordunun savaş gücünün azalması
C) Aynı anda birçok devletle savaşılması
D) Hazinesinin, uzun süren savaşın yükünü kaldıramaması
E) Yönetimde devamlılığın sağlanamaması

6. – IV. Murat, yeniçeriler arasında kanun tanımayanları idam ettirmiştir.
– Tarhuncu Ahmet Paşa, ilk defa maliyeyi düzenlemeye çalışmış; ancak öldürülmüştür.
– Köprülü Mehmet Paşa sadrazamlığı kabul ederken bazı şartlar öne sürmüştür.

Buna göre, XVII. yüzyıl ıslahatları ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

- A) ıslahatlar yapılırken baskı ve şiddet kullanılmıştır.
B) Askeri düzenlemelerin yanında ekonomik düzenlemeler de yapılmıştır.
C) Devleti oluşturan unsurlar üzerindeki siyasi otorite kaybedilmiştir.
D) Askeri alanda yapılan düzenlemelerden olumlu sonuçlar alınmıştır.
E) Çıkarları zedelenen çevreler nedeniyle ıslahatlar kesintiye uğramıştır.

7. Osmanlı Devleti'nin Duraklama Dönemi'nde bazı devlet adamları tarafından ıslahatlar yapılmış, ancak başarılı olunamamıştır.

Bu başarısızlığın yaşanmasında,

- I. ıslahatların yapılmasında halk desteğinin alınmaması,
II. ıslahatların belli yöneticiler tarafından yapıp sürekli hale getirilememesi,
III. ıslahatların bazı kesimlerin çıkarlarına aykırı olması

durumlarından hangilerinin etkili olduğu savunulabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) I, II ve III

8. Duraklama Dönemi'nde Osmanlı tahtına çıkan hükümdarların, çocuk yaşta, tecrübesiz ve padişahlık niteliklerinden yoksun olmaları, saray kadınları ve saray görevlilerinin devlet yönetimine karışmalarına ortam hazırlamıştır.

Böyle bir tutumun,

- I. merkezi yönetimin bozulması,
II. padişahların kararlarını özgürce verememesi,
III. ülke topraklarının eyaletlere bölünmesi

durumlarından hangilerine ortam hazırladığı savunulabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

9. Duraklama Dönemi'nde uzun süren bir kuşatma sürecinden sonra Osmanlı topraklarına katılan Girit Adası'nın alınmak istenmesinde adanın,

- I. Önemli bir coğrafi konuma sahip olması
II. Venediklilerin önemli bir deniz üssü olması
III. Ege ve Akdeniz güvenliğinin sağlanmak istenmesi

özelliklerinden hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız II B) Yalnız III C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

1. II. Osman döneminde devlet bütçesi denkleştirilmeye çalışılmış, Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması planlanmış, şeyhülislamın fetva verme dışındaki yetkileri elinden alınmıştır. Ayrıca Genç Osman saray dışından evlenerek sarayı halka açmak istemiştir.

Buna göre;

- I. İlimiye sınıfının devlet işlerine karışması engellenmeye çalışılmıştır.
II. Merkezi otorite güçlendirilmeye çalışılmıştır.
III. Saray ile halk arasındaki ilişkiler güçlendirilmek istenmiştir.

yargılardan hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

2. XVII. yüzyıl itibariyle Ege adalarının ve Akdeniz'in büyük bir bölümü Osmanlı egemenliği altındaydı. Buna rağmen Osmanlı donanması Venedik'in elindeki Girit Adası'nı kuşattı, ancak yirmi dört yıllık bir kuşatma sonucunda adayı ancak alabildi.

Bu durumun,

- I. Ege Denizi, Venedik'in bir iç denizi haline gelmiştir.
II. Ege adaları stratejik önemini kaybetmiştir.
III. Osmanlı askeri gücü zamanla zayıflamıştır.

yargılarından hangilerine kanıt oluşturduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

3. **Aşağıdakilerden hangisinde antlaşma ve özelliği yanlış verilmiştir?**

- A) Bucaş - Avrupa'da en geniş sınırlara ulaşılması
B) Ferhat Paşa - Doğuda en geniş sınırlara ulaşılması
C) Hotin - Boğdan'daki Osmanlı egemenliğinin korunması
D) Bahçesaray - Kırım'a özerklik verilmesi
E) Kasr-ı Şirin - Günümüzdeki Türk - İran sınırının belirlenmesi

4. **Osmanlı Devleti'nin duraklama döneminde aşağıdaki devletlerden hangisiyle yaptığı savaşlar, Celali ayaklanmalarının yaygınlaşmasına yol açmıştır?**

- A) Avusturya - İran
B) Rusya - Avusturya
C) Lehistan - Venedik
D) Malta - Rusya
E) İran - Fransa

5. **Aşağıdakilerden hangisi XVII. yüzyıl ıslahatlarının genel özellikleri arasında gösterilemez?**

- A) Geçici çözümler getirmesi
B) Baskı ve şiddete dayanması
C) Egemenlik anlayışını değiştirmesi
D) Bazı kesimlerin tepkisine neden olması
E) Devlet politikası haline dönüşmemesi

6. **Osmanlı Devleti'nin duraklama döneminin sonlarında büyük çapta toprak kaybetmesi aşağıdaki antlaşmalardan hangisiyle olmuştur?**

- A) Zıştovi B) Karlofça
C) Vasvar D) Zıtvatorok
E) İstanbul

7. **Aşağıdakilerden hangisi, Osmanlı Devleti'nin doğuda en geniş sınırlara ulaştığı antlaşmadır?**

- A) Ferhat Paşa B) Serav
C) Kasr-ı Şirin D) Nasuh Paşa
E) Vasvar

8. XVI. yüzyılda başlayıp XVII. yüzyıl boyunca süren Macaristan'daki Osmanlı hakimiyeti en çok aşağıdaki devletlerden hangisi tarafından engellenmeye çalışılmıştır?

- A) Avusturya B) Venedik
C) Prusya D) Lehistan
E) İngiltere

9. XVII. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde bir çok isyan çıkmıştır. **Bu isyanların nedenleri arasında aşağıdakilerden hangisi gösterilemez?**

- A) Merkez ve taşra yönetimlerinin bozulması
B) Ulusçuluk akımının güçlenmesi
C) Tımar sisteminin bozulması
D) İltizamın yaygınlaşması
E) Vergilerin artması

10. **Aşağıdakilerden hangisi duraklama dönemi ıslahatlarının genel özelliklerinden biri değildir?**

- A) Daha çok askeri ve mali alanlarda sınırlı kalmıştır.
B) Yapılan ıslahatlar kişilere bağlı kalmıştır.
C) ıslahatlar yapılırken Batı örnek alınmıştır.
D) ıslahatlarda baskı ve şiddet yöntemi izlenmiştir.
E) ıslahatlar daha çok eski düzeni yeniden canlandırmaya yöneliktir.

11. Osmanlı Devleti'nde XVII. yüzyıldan itibaren tımar topraklarının iltizama verilmeye başlanmasının temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Devletin nakit para ihtiyacının artması
B) Eyaletlerde, merkezi otoritenin güçlendirilmeye çalışılması
C) Tarım ekonomisi yerine ticaretin önem kazanması
D) Eyalet askerlerinin eski önemini kaybetmesi
E) Devşirme sisteminin bozulması

12. XVII. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde çıkan ayaklanmaların nedenleri arasında aşağıdakilerden hangisi gösterilemez?

- A) Halktan ağır vergiler alınması
B) Savaşların uzaması ve başarısızlıkla sonuçlanması
C) Rüşvet ve iltimasın artması
D) Yönetimin tek kişide toplanması
E) Askeri ocakların bozulması

13. XVII. yüzyılda Osmanlı ekonomisinin bozulmasında aşağıdakilerden hangisi etkili olmamıştır?

- A) Savaşların uzun sürmesi
B) Tımar sisteminin bozulması
C) Kapıkulu askerlerinin sayısının artması
D) Ticaret yollarının yön değiştirmesi
E) Mali alanda ıslahatlar yapılması

14. **Aşağıdakilerden hangisi, Osmanlı Devleti'nde XVII. yüzyıldan itibaren medreselerde okutulan derslerden biri değildir?**

- A) Fizik B) Kelam C) Kuran
D) Tefsir E) Hadis

15. **Aşağıdakilerden hangisi, Osmanlı Devleti'nin maliyesinin bozulmasının nedenlerinden biri değildir?**

- A) Ganimetlerin azalması
B) Gümrük gelirlerinin azalması
C) Müsadere uygulamalarının yaygınlaşması
D) Padişahların sık değişmesi
E) Saray masraflarının artması

KONU TESTİ - 3 (ÇIKMIŞ SORULAR)

1. Osmanlı Devleti ile Avusturya arasında imzalanan 1606 Zıtvatorok Antlaşması'nda;

- Daha önce veziriazama denk sayılan Avusturya arşidükü Osmanlı padişahına eşit sayılacak,
- Eğri, Kaniye ve Estergon kaleleri Osmanlı Devleti'ne bırakılacak,
- Avusturya, Osmanlı Devleti'ne savaş tazminatı verecek

maddeleri yer almıştır.

Bu maddelerden hareketle aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Avusturya'nın, sınırlarını genişlettiğine
- B) Osmanlı Devleti'nin, ekonomik sorunlarını aştığına
- C) Avusturya'nın, siyasi başarı kazandığına
- D) Osmanlı Devleti'nin, askeri olarak başarısız olduğuna
- E) Osmanlı Devleti'nin, Hıristiyan birliğini parçalamasına

(2017-LYS)

2. II. Viyana Kuşatması sırasında Osmanlı ordusunun kumandanı olup kuşatmanın başarısız olmasından dolayı idam edilen sadrazam aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sokollu Mehmet Paşa
- B) Fazıl Ahmet Paşa
- C) Köprülü Mehmet Paşa
- D) Merzifonlu Kara Mustafa Paşa
- E) Çandarlı Halil Paşa

(2016-LYS)

3. Osmanlı Devleti XVII. yüzyılda, askeri alanda ve ekonomi alanında ıslahat girişimlerinde bulunmuştur.

Aşağıdakilerden hangisi, bu dönemdeki girişimlerden biri değildir?

- A) IV. Murat Dönemi'nde yönetim deneyimi olan kimi kişilerin ıslahat layihaları hazırlaması
- B) II. Osman Dönemi'nde Yeniçeri Ocağında yeni düzenlemeler yapılmak istenmesi
- C) Tarhuncu Ahmet Paşa tarafından maliyede düzenleme çalışmaları yapılması
- D) Köprülüzade Fazıl Ahmet Paşa'nın devlet malyesi için önlemler alması
- E) Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın Batı tarzında yeni bir donanma inşa ettirmesi

(2015-LYS)

4. 1526-1585 yılları arasında yaşamış, Osmanlı Devleti'nde müderrislik ve kadılık yapmış, III. Murat Dönemi'nde İstanbul'da bir rasathane kurarak gözlemlerde bulunmuş ünlü bilim adamı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Molla Lütüfî
- B) Ali Kuşçu
- C) Katip Çelebi
- D) Takiyüddin Mehmet
- E) Matrakçı Nasuh

(2012-LYS)

5. İkinci Viyana kuşatması sonrasında oluşturulan Kutsal İttifak Devletleri'yle, Osmanlı Devleti arasında on altı yıl süren savaşlar sonunda, Osmanlı askeri gücünün yetersizliği görülmüş, büyük toprak kaybına uğranılmıştır.

Bu durumu yansıtan anlaşma aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kasrı Şirin
- B) Karlofça
- C) Zıtvatorok
- D) Edirne – Segedin
- E) Hotin

(2011-LYS)

6. Aşağıdakilerden hangisi, Osmanlı Döneminde 17. yüzyılda yazdığı Seyahatname adlı on ciltlik eserinde gezdiği yerlerin coğrafyası, gelenek ve görenekleri hakkında ayrıntılı bilgi veren Türk gezginidir?

- A) Katip Çelebi
- B) Lagari Hasan Çelebi
- C) Koçi Bey
- D) Hezarfen Ahmet Çelebi
- E) Evliya Çelebi

(2011-LYS)

7. Aşağıdakilerden hangisi XVII. yüzyıl ıslahat hareketlerinin özelliklerinden biri değildir?

- A) Sorunların nedenlerini yeterince araştırmama
- B) Bozulan düzeni eski durumuna getirme
- C) Çıkan sorunlar için geçici çözümler getirme
- D) Kişilere bağlı kalma
- E) Avrupa'yı örnek alma

(2010-LYS)

8. XVII. yüzyılda, şehzadelerin sancağa çıkma usulünün kaldırılmasıyla şehzadeler,

- I. askeri,
- II. idari,
- III. siyasi

alanların hangilerinde deneyim kazanma olanaklarını kaybetmiştir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve II
- E) I, II ve III

(2009-ÖSS Sos-2)

9. Aşağıdakilerden hangisi Celali isyanlarının nedenlerinden biri değildir?

- A) İltizam sisteminin kaldırılması
- B) Halkın ödeme gücünün azalması
- C) Savaşların uzun sürmesi ve başarısız olması
- D) Halkın devlete olan güven ve bağlılığının azalması
- E) Yüksek oranda vergi ödemek zorunda kalan köylünün toprağını bırakmak zorunda kalması

(2008-ÖSS Sos-2)

10. Aşağıdakilerden hangisi, Osmanlı İmparatorluğu'nun duraklama dönemine girmesinin nedenlerinden biridir?

- A) Ülkede tek söz sahibinin padişah olması
- B) Tımar sisteminin bozulması
- C) İltizam sisteminin kaldırılması
- D) Divan üyelerinin sayısının artması
- E) Şehzadelerin taşrada görevlendirilmesi

(1997-ÖYS)

11. Aşağıdakilerden hangisi, XVII. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nda kadı ve sancakbeylerinin halktan kanuna aykırı bir şekilde para almaya başlamasının sonuçlarından biri değildir?

- A) Ülkede ayaklanmaların artması
- B) Yönetime bağlılığın azalması
- C) Salyaneli eyaletlerin kurulması
- D) Reayanın huzursuz olması
- E) Ekonomik durumun bozulması

(1996-ÖYS)

12. Aşağıdakilerden hangisi, XVII. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nda tarımsal üretimin azalmasına yol açmıştır?

- A) Kapitülasyonların genişletilmesi
- B) Dışarıdan borç para alınması
- C) Düyun-u Umumiye'nin kurulması
- D) Tımar sisteminin bozulması
- E) Nüfusun artması

(1995-ÖYS)

13. Osmanlılar Viyana'yı 1683 yılında ikinci kez kuşatmışlar, ancak alamamışlardır.

Aşağıdakilerden hangisi bu kuşatmanın sonuçlarından biri değildir?

- A) Sadrazamlık makamında değişiklik yapılması
- B) Podolya'nın elden çıkması
- C) Celali isyanlarının başlaması
- D) Kutsal ittifakın kurulması
- E) Rusya'nın Karadeniz'de üs kazanması

(1994-ÖYS)

TARİH

ÇKS - AYT
4. FASİKÜL

OSMANLI DEVLETİ'NİN GERİLEME DÖNEMİ

→ GERİLEME DEVRİ SİYASİ OLAYLARI

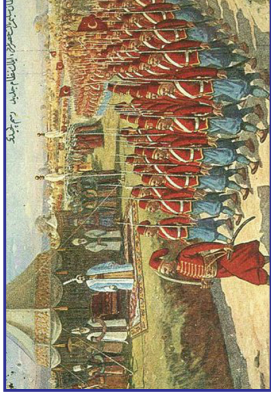
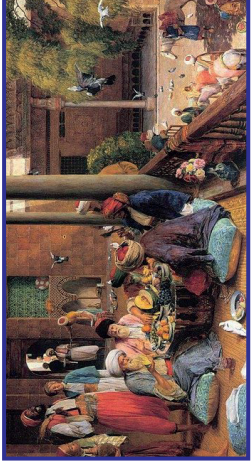
- Osmanlı - İran İlişkileri
- Osmanlı - Venedik İlişkileri
- Osmanlı - Avusturya İlişkileri
- Osmanlı - Rus İlişkileri

→ GERİLEME DEVRİ ISLAHAT HAREKETLERİ

AKILLI HARİTAM

OSMANLI DEVLETİ'NİN GERİLEME DÖNEMİ

Gerileme Devri
Siyasi Olayları

Osmanlı - İran
İlişkileri

Osmanlı - Venedik
İlişkileri

Osmanlı - Avusturya
İlişkileri

Osmanlı - Rus
İlişkileri

Gerileme Devri
Islahat Hareketleri

Lale Devri

I. Mahmut

III. Mustafa

I. Abdülhamit

III. Selim ve Nizam-ı
Cedit Dönemi

OSMANLI DEVLETİ GERİLEME DÖNEMİ (1699 - 1792)**Gerileme Devri'nin Genel Özellikleri**

- ✓ Uygulanan genel politika, Karlofça ve İstanbul Antlaşmaları ile kaybedilen toprakların geri alınmak istenmesidir. Ancak kaybedilen toprakların alınması için uygulanan politika, yeni toprakların kaybedilmesine yol açmıştır.
- ✓ Duraklama Devri'nde disiplini ve devlet otoritesini sağlama çabasından ileri gitmeyen yenilik hareketlerinin Gerileme Devri'nde yetersiz olduğu anlaşılmıştır.
- ✓ Özellikle bu dönemde kaybedilen toprakları geri almak amacıyla batının askeri ve teknik alandaki üstünlüğü kabul edilmiş ve batı etkisinde daha çok askeri alanda yenilik yapıma yoluna gidilmiştir.
- ✓ Yapılan yenilikler koyu bir tepkiyle karşılanmış ve Yeniçeri Ocağı her yeniliğe karşı çıkmıştır. Bu durum yapılan ıslahatların köklü ve devamlı olmasını engellemiştir.
- ✓ Bu dönemde Rusya'nın güçlü bir devlet olarak ortaya çıkması ve Osmanlı İmparatorluğu üzerindeki emelleri, daha çok Ruslarla savaşmayı gerektirmiştir. Bunun yanı sıra Avusturya, Venedik, İran gibi devletlerle de savaşmıştır.
- ✓ Kapitülasyonlar bu dönemde (1740) devamlı hale gelmiş ve yararlanan devletlerin sayısı artmıştır.

NOT

Osmanlı Devleti Karlofça Antlaşması ile kaybettiği toprakları geri alabilmek için Rusya, Venedik ve Avusturya ile savaşlar yaptı. Fakat kaybettiği toprakları geri alamadığı gibi yeni topraklar da kaybetti.

NOT

II. Viyana bozgunundan sonra Karlofça ve İstanbul Antlaşmaları'yla büyük çapta toprak kaybına uğranması, Osmanlı halkının devlet yöneticilerine olan güvenini sarsmıştı. İstanbul'da çıkan bir ayaklanma ile II. Mustafa tahttan indirilerek III. Ahmet padişah oldu.

III. Ahmet**Gerileme Devri Padişahları**

II. Mustafa (1695 - 1703) Duraklama Dönemi'nin son, Gerileme Dönemi'nin ilk padişahıdır. Edirne olayı ile düşürülmüştür.

III. Ahmet (1703 - 1730) - I. Mahmut (1730 - 1754), III. Osman (1754 - 1757)

III. Mustafa (1757 - 1774), I. Abdülhamit (1774 - 1789), III. Selim (1789 - 1807)

III. Selim, Gerileme Devri'nin son, Dağılma Dönemi'nin ilk padişahıdır.

GERİLEME DEVRİ SİYASİ OLAYLARI

Osmanlı Devleti açısından XVIII. yüzyıl, bir Osmanlı - Rus mücadelesi yüzyılı olmuştur. Önceleri feodal beylikler halinde yaşayan Ruslar, Altınordu Devleti'nin parçalanmasından sonra güçlenmeye başlamıştır.

XVIII. yüzyıla kadar Avrupa siyasetinde hiçbir etkinliği olmayan Rusların emellerini, Çar I. Petro belirlemiştir.

Bu emeller şunlardır:

- * Karadeniz'e inerek Boğazları ele geçirmek ve sıcak denizlere açılmak
- * Panslavizmi gerçekleştirerek Balkan uluslarını egemenliği altına almak

NOT

Osmanlı - Rus savaşlarının ana nedenleri bu emellerdir. Ruslar amaçlarına ulaşabilmek için kuvvet, din, ırkçılık gibi her yolu denemişlerdir.

OSMANLI - RUS İLİŞKİLERİ PRUT SAVAŞI VE ANTLAŞMASI (1711)**Savaşın Nedenleri**

- * Çar Deli Petro'nun, Osmanlı toprakları üzerindeki emelleri
- * İsveç Kralı Demirbaş Şarl'ın Ruslara yenilerek Osmanlı topraklarına sığınması, Rusların onu takip ederek Osmanlı topraklarına girmeleri
- * Osmanlıların, (1700) İstanbul Antlaşması ile Ruslara kaptırdığı Azak'ı geri almak istemesi
- * Rusların Eflak, Boğdan, Karadağ ve bazı Sırp beylerini Osmanlılara karşı kışkırtması

Baltacı Mehmet Paşa yönetimindeki Osmanlı ordusu, Rus ordusunu imha etme fırsatı yakalamışsa da kullanamamıştır. Bu duruma, yeniçerilere güvensizlik ve Rus çarının eşi olan Katerina'nın büyük hediyelerle Baltacı'yı etkilemesi neden olmuştur.

1711 yılında yapılan Prut Antlaşması'na göre;

- * İstanbul Antlaşması ile Rusya'ya bırakılan Azak Kalesi, Osmanlı Devleti'ne geri verilecekti.
- * Ruslar, Lehistan işlerine karışmayacaklardı.
- * Demirbaş Şarl serbestçe ülkesine dönecekti.
- * Ruslar, İstanbul'da devamlı elçi bulunduramayacaklardı.

NOT

Kutsal İttifak devletleri ile yapılan savaşlar sonrasında kaybedilen bir toprak ilk defa geri alınmıştır.

Rus Çarı I. Petro

NOT

Prut Antlaşması, Osmanlıların XVIII. yüzyılda imzaladığı ilk kazançlı antlaşmadır.

OSMANLI - VENEDİK VE AVUSTURYA SAVAŞLARI (1715 - 1718)**Savaşın Nedenleri**

- * Venedik korsanlarının Türk gemilerine saldırımları ve isyancı Karadağlıların Venedik'e sığınması
- * Venedik yönetimindeki Mora Rumlarının tekrar Osmanlı yönetimini istemeleri
- * Osmanlıların Karlofça Antlaşması ile Venediklilere kaptırdıkları Mora ve Dalmaçya kıyılarını geri almak istemeleri

Venedik'ten Mora geri alınmış, ancak Venedik'ten sonra sıranın kendisine geleceğini düşünen Avusturya, Karlofça Antlaşması'nın garantör devleti olarak Osmanlılara bir nota vermiş ve Mora'nın Venedik'e geri verilmesini, aksi takdirde savaş açacağını bildirmiştir. Osmanlıların notayı reddetmesi üzerine Avusturya ile savaş başlamıştır. Venediklilere karşı başarılı olan Osmanlılar, Avusturya'ya **Petervardin Savaşı**'nda yenilmiştir.

Sonuçta Venedik'le yapılan Pasarofça Antlaşması ile:

- * Mora Yarımadası Osmanlılara geri verilmiştir.

Avusturya ile yapılan Pasarofça Antlaşması ile Temeşvar, Küçük Eflak, Yukarı Sırbistan, Belgrat Avusturya'ya verilmiştir. Böylece Karlofça'dan sonra Avusturya'ya yine toprak verilmiş ve ayrıca Belgrat gibi önemli bir kale kaybedilmiştir.

Pasarofça Antlaşması'ndan sonra Osmanlılarda Lale Devri başlamıştır.

NOT

Pasarofça Antlaşması'ndan sonra Osmanlı Devleti, Avrupa'nın askeri ve teknik üstünlüğünü kabul ederek Lale dönemine girmiştir.

NOT

Bu savaş son Osmanlı - Venedik savaşıdır.

NOT

Venedik 1797'de Campo Formia Antlaşması ile Avusturya ve Fransa arasında paylaşılmıştır.

OSMANLI - İRAN SAVAŞLARI (1712 - 1746)

Osmanlılar, Pasarofça Antlaşması ile Avusturya'ya kaptırdıkları toprakları İran'dan alacakları topraklarla telafi etmek istemişlerdir. Hazar Denizi'nin batı kıyıları ile Güney Kafkasya'nın, Rusların eline geçeceği ve böylece güç dengesinin bozulacağı düşüncesi ile iç karışıklıklar içinde bulunan İran'a sefer açılmıştır. Osmanlı - Rus Savaşı çıkmasından endişelenen Fransa'nın araya girmesi üzerine, 1724 yılında İstanbul Antlaşması ile İran toprakları, Rus ve Osmanlılar arasında pay edilmiştir. Bu antlaşma Osmanlı Devleti ile Rusya arasında yapılan ilk dostane antlaşmadır. İran Şahı, bu antlaşmayı tanımayarak Avşar Türklerinin lideri Nadir Han'dan yardım istemiş ve onun yardımıyla topraklarını geri almak amacıyla Osmanlılara savaş açmıştır.

Osmanlılarda Lale Devri sadrazamı olan Nevşehirli Damat İbrahim Paşa, İran'a sefere çıkmayı geciktirince Patrona Halil Ayaklanması çıkmış ve III. Ahmet tahttan indirilerek I. Mahmut padişah olmuştur.

I. Mahmut, İran ile 1732 yılında Ahmet Paşa Antlaşması'nı yaparak 1724 İstanbul Antlaşması ile alınan bazı yerleri geri vermiştir. Ancak Avşar Türklerinin lideri bu antlaşmayı beğenmeyerek ayaklanmış ve İran'da Safevi Hanedanı'na son vererek İran tahtına oturmuştur. Nadir Han ile yeniden savaşlar başlamış ve 1746 yılında Kasr-ı Şirin Antlaşması ile savaşlara son verilmiştir.

1746 yılında ikinci kez imzalanan Kasr-ı Şirin Antlaşması ile 1639'daki Kasr-ı Şirin Antlaşması olduğu gibi kabul edilmiştir. Böylece günümüze kadar devam eden İran barışı gerçekleşmiştir.

OSMANLI - RUS VE AVUSTURYA SAVAŞLARI (1736 - 1739)**Savaşın Nedenleri**

- * Rusların Osmanlı toprakları üzerindeki emelleri ve Lehistan'ın içişlerine karışmaları
- * İran savaşları sırasında Osmanlıların yardım istediği Kırım ordusunun, Kafkasya'daki Kabartay Bölgesi'nden geçmesine Rusların engel olmaları

Rusların Kırım'a ve Azak Kalesi'ne saldırmaları üzerine Ruslara savaş açılmıştır. Ruslarla Osmanlıların aleyhine daha önce gizli bir antlaşma imzalayan Avusturya da savaşa girmiştir. Bu savaşlarda I. Mahmut tarafından görevlendirilen Humbaracı Ahmet Paşa'nın, orduda yaptığı düzenlemeler sonucu Osmanlılar, Ruslara ve Avusturyalılara karşı başarılar elde etmiştir.

1739 yılında Fransa'nın aracılığı ile Belgrat Antlaşmaları yapılmıştır. Avusturya ile yapılan Belgrat Antlaşması'na göre, Pasarofça Barışı ile kaybedilen Belgrat, Küçük Eflak, Sırbistan ve Bosna'nın kuzeyi Osmanlılara geri verilmiştir.

Rusya ile yapılan Belgrat Antlaşması ile; Azak kalesi yıkılmak koşuluyla Ruslara verilmiş, Rusların Azak Denizi ve Karadeniz'de gemi bulundurmaları yasaklanmıştır. Rus çarı, protokol bakımından Avusturya ve Fransa kralına denk sayılmıştır.

Azak Kalesi**Belgrat Antlaşmalarının Önemi**

Belgrat Antlaşmaları, Osmanlıların XVIII. yüzyılda imzaladığı son kazançlı antlaşmalardır. Karadeniz'in bir Türk gölü olduğu son kez bu antlaşma ile kabul edilmiştir. Bu savaştan sonra Rusya Avusturya ile, Osmanlılar ise İsveç'le bağlaşma yapmışlardır.

Belgrat Antlaşmalarına katkısı nedeni ile Fransızlara daha önce verilen kapitülasyonlar devamlı hale getirilmiştir. (1740)

NOT

Belgrat Antlaşması, Osmanlı Devleti'nin XVIII. yüzyılda imzaladığı son kazançlı antlaşmadır.

OSMANLI - RUS SAVAŞI (1768 - 1774)

Bu savaşın en önemli nedeni Lehistan olaylarıdır. Lehistan'da krallar Diyet Meclisi'nce seçilirdi. Bu nedenle kral seçimi uluslararası bir sorun olur, her devlet kendi adamını kral seçtirmek isterdi. Rusya'nın kendi adayını kral seçtirmek istemesine karşı çıktıkları için, Rusların saldırısına uğrayan Leh milliyetçilerinin Osmanlılara sığınması, bunun üzerine Rusların Türk sınırını aşarak bazı şehir ve kasabaları yakıp yıkması, ayrıca tarihi Rus emellerinin Çariçe II. Katerina tarafından gerçekleştirilmek istenmesi gibi nedenlerle Rusya'ya savaş açılmıştır.

Eflak ve Boğdan'a giren Rus ordusu Osmanlıları yenmiştir. Ayrıca bir Rus donanması tarihte ilk defa Atlas Okyanusu ve Cebelitarık üzerinden Akdeniz'e girmiş ve Mora Rumlarından bir azınlık grubunu ayaklandırmış, ayrıca 1770 yılında **Çeşme**'de Osmanlı donanmasını yakmıştır. Bu savaş sırasında Lehistan, Rusya'nın önerisi ile Avusturya, Prusya ve Rusya arasında paylaşılmıştır. Böylece Lehistan tarihe karışmıştır. Lehistan, I. Dünya Savaşı'ndan sonra Polonya adı ile tekrar bağımsız bir devlet haline gelmiştir.

Rusların karada ve denizde gösterdikleri başarılar sonucunda 1774 yılında Küçük Kaynarca Antlaşması imzalanmıştır.

Küçük Kaynarca Antlaşması'na göre:

- * Kırım'a bağımsızlık verilecek, Kırım hanları yalnız din bakımından Osmanlı halifesine bağlı kalacaktı.
- * Kırım'daki Kerç, Yenikale, Azak Kalesi, Kabartay Bölgesi, Buğ ve Dinyeper Nehri arasındaki arazi Ruslara verilecekti.
- * Rusların Karadeniz'de donanma bulundurmaları, ticaret gemilerinin boğazlardan serbestçe geçmesi ve Türk karasularında serbestçe ticaret yapması kabul edildi. Fransa ve İngiltere'ye verilen kapitülasyonlar Ruslara da verildi.
- * Osmanlı Devleti Rusya'ya 3 taksitte ödenmek üzere 15 bin kese savaş ödentisi (tazminatı) verecekti.
- * Ruslar, İstanbul'da sürekli elçi bulundurabilecek ve istedikleri yerlerde konsolosluk açabileceklerdi.
- * Osmanlı egemenliği altındaki Ortodoksların haklarını, Ruslar koruyacaktı.

Küçük Kaynarca Antlaşması'nın Önemi

Çok ağır koşullar taşıyan bu antlaşma ile halkı Türk ve Müslüman olan Kırım kaybedildi. Karadeniz bir Türk gölü olma özelliğini yitirdi. Ruslara Boğazlardan geçiş hakkı verilmeyle sıcak denizlere inme olanağı tanındı. Ruslara, Ortodoksları koruma hakkı verilerek Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışmasına ortam yaratıldı. Ruslar ilk kez kapitülasyonlardan yararlandılar. Osmanlılar bu zamana kadar ilk kez savaş ödentisi (tazminat) verdiler.

Rus Donanmasının Çeşme Baskınını Gösteren Temsilî Resim

Aynalıkavak Tenkihnamesi

Bu antlaşmadan sonra Rusların desteği ile Şahin Giray, Kırım'a han seçilmiştir. Kırım'da çıkan ayaklanmaları bahane eden Ruslar, Kırım'ı işgal etmiştir. Osmanlı Devleti, Rusya'ya savaş açmak için hazırlıklara başlayınca Fransa'nın arabuluculuğu ile 1779 yılında Ruslarla, Aynalıkavak Tenkihnamesi imzalanmıştır.

Aynalıkavak Tenkihnamesi'ne göre, Ruslar Kırım'daki askerlerini çekecekler, Osmanlılar da Şahingiray'ın hanlığını onaylayacaktı.

OSMANLI - RUS VE AVUSTURYA SAVAŞLARI (1787 - 1792)

1783 yılında Ruslar Kırım'ı işgal etmişler, bunun üzerine Osmanlılar olayı protesto edip savaş hazırlıklarına başlamıştır. Bu sırada Ruslar, Balkanlarda eski Bizans Devleti'nin yerine bir devlet kurmak konusunda Avusturya ile gizlice anlaşmışlardır. Aslında bu iki devletin amacı kuracakları bu devlet vasıtasıyla Balkanları ele geçirmektir. Antlaşmayı çıkarlarına aykırı bulan İngiltere, Osmanlı Devleti'ni uyarılmış, bunun üzerine Rusya'ya savaş açılmıştır. Avusturya da yaptığı bağlaşma gereği Rusya'nın yanında yer almıştır. Böylece Osmanlılar iki cephede savaşmak zorunda kalmıştır. Sonuçta Ruslar Özi, Bender, Akkerman, Kili Kalelerini, Avusturya ise Belgrat'ı almıştır.

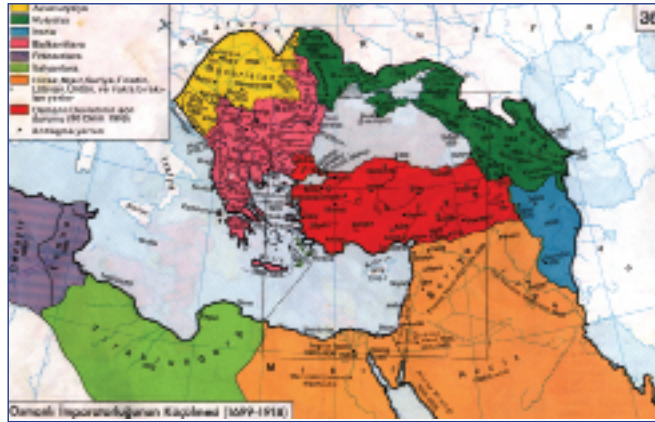
Savaş sürerken 1789 yılında Fransa'da ihtilal çıkmıştır. İhtilalin kendi ülkesini de etkileyeceğini tahmin eden Avusturya 1791 yılında barış istemiş ve Zıştovi Barışı yapılmıştır. Bu antlaşmaya göre; Avusturya işgal ettiği topraklardan geri çekilerek sadece Orsava Kasabası'nı almıştır. Yalnız kalan Ruslarla da 1792 yılında Yaş Antlaşması yapılmıştır.

Buna göre;

- * Kırım'ın Rusya'ya ait olduğu kabul edildi.
- * Buğ, Dinyester arasındaki yerler Rusya'ya bırakıldı. Diğer yerler Osmanlılarda kaldı.

Yaş Antlaşması'nın Önemi

Böylece kaybedilen toprakların geri alınması politikası iflas etmiş, halkı Türk ve Müslüman olan Kırım'ın Rusya'ya ait olduğu kabul edilmiştir. Bu antlaşma ile Gerileme Devri sona ermiş ve Dağılma Devri başlamıştır.

Çariçe II. Katerina**NOT**

Yaş Antlaşması ile Kırım'ın Rusya'ya ait olduğu Osmanlı Devleti tarafından kabul edilmiş; böylece Rusya Karadeniz'e kesin olarak yerleşmiştir.

NOT

Yaş Antlaşması'ndan sonra Osmanlı Devleti dış politikada denge siyasetini izlemeye başlamıştır.

GERİLEME DEVRİ ISLAHAT HAREKETLERİ**Lale Devri (1718 - 1730) III. Ahmet Dönemi Islahat Hareketleri**

- * Yurt dışına geçici olarak elçiler gönderilmiştir.
- * 1727'de ülkeye matbaa getirilmiştir. Sait Efendi ile İbrahim Müteferrika matbaanın öncülüğünü yapmışlardır.
- * Matbaanın kağıt gereksinmesini karşılamak için Yalova'da kağıt imalathanesi açılmıştır.
- * İstanbul'da sık sık çıkan yangınlara karşı itfaiye örgütü kurulmuştur.
- * Yerli endüstri için ilk adım atılmış ve İstanbul'da ilk kez bir kumaş fabrikası açılmıştır.
- * Osmanlı süsleme sanatı olan çinçiliğe önem verilmiş, İstanbul, İznik ve Kütahya'da birtakım çini imalathaneleri açılmıştır.
- * Halk sağlığı için ilk adım atılmış ve halka çiçek aşısı uygulanmıştır.
- * Tercüme heyetleri kurulmuş ve İstanbul'da beş büyük kütüphane açılmıştır.
- * Klasik Osmanlı mimarisi bırakılmış ve sivil mimari önem kazanmıştır. İstanbul Boğazi'nde ve Kağıthane'de, İsfahan (Doğu), Versay (Batı) tarzında eserler yaptırılmıştır. Özellikle III. Ahmet Çeşmesi ve Kağıthane'de Sadabat gibi İstanbul surları ise tamir edilmiştir.
- * Resim ve minyatür gelişmiş, özellikle minyatür alanında Levni gibi ünlü bir sanatçı yetişmiştir.

NOT

Lale Devri ilk defa Batılılaşma hareketlerinin başladığı bir dönemdir. **Patrona Halil Ayaklanması** ile son bulmuştur.

I. Mahmut Dönemi Islahat Hareketleri

- * Subay gereksinmesi için Mühendishane-i Berri Hümayun (**Kara Mühendishanesi**) açılmıştır. Bu okul dini ağırlıklı medreselerin yanında müsbet (pozitif) bilim okutan ilk teknik okuldur.
- * Asıl adı Kont De Bonneval olan ve Osmanlı hizmetine girerek Humbaracı Ahmet Paşa adını alan bir Fransız, topçu ve humbaracı ocağını düzeltmiştir. Ordu, bölük, tabur, alay gibi bölümlere ayrılmıştır.

NOT

Humbaracı Ahmet Paşa'nın yaptığı askeri alandaki düzenlemeler (1736 - 1739) Osmanlı Rus ve Avusturya savaşlarında etkisini göstermiş, Osmanlı ordusu başarılı sonuçlar elde etmiştir.

III. Mustafa Dönemi Islahat Hareketleri

- * Mühendishane-i Bahri Hümayun (**Deniz Mühendishanesi**) kurulmuştur.
- * Maliyeyi düzeltmiş ve savurganlığa son vermiştir.
- * Macar asıllı Baron De Tott topçu ocağını ve tophaneyi düzene koymuştur.

Mühendishane-i Berr-i Hümayun'un temsili resmi

Mühendishane-i Bahr-i Hümayun (İTÜ)

I. Abdülhamit Dönemi Islahat Hareketleri

- * Sürat topçuları sınıfı kurulmuştur.
- * Humbaracı ve lağımıcı ocakları ıslah edilmiştir. İstihkam Okulu açılmıştır.
- * Ticari bir kazanç sistemi haline gelen ulufenin alım ve satımı yasaklanmıştır.
- * Maliye düzeltilmiştir.
- * Sınırlardaki ve İstanbul'daki yeniçerilerin sayımı yapılmış ve ulufe sahteciliği önlenmiştir.

III. Selim Dönemi Islahat Hareketleri

- * III. Selim'in tüm yeniliklerine genel anlamda Nizam-ı Cedit denilmektedir.
- * Yeniçerilerin bostancı ocağına bağlı Fransız usulünde Nizam-ı Cedit Ordusu kurulmuştur. Levent Çiftliği'nde, Selimiye'de, Karaman'da, Kütahya'da kışlalar açılmıştır.
- * Humbaracı, Lağımıcı, Arabacı, Topçu ocakları ordunun teknik sınıfı haline getirilmiştir. Yeniçerilere haftanın belli günlerinde zorunlu eğitim uygulanmıştır.
- * I. Mahmut Dönemi'nde açılan Kara Mühendishanesi ıslah edilmiştir.
- * Askeri okullarda ilk kez yabancı dil dersi okutulmaya başlanmıştır. (Fransızca)
- * Kurulan **Nizam-ı Cedit Ordusu**'nun ihtiyaçlarını karşılamak için **İrad-ı Cedit Hazinesi** oluşturulmuştur.
- * Avrupa'nın büyük başkentlerinde onların işçilerini öğrenmek, gelişmeleri takip etmek için devamlı elçilikler kurulmuştur.
- * Fransa'dan mühendisler getirilerek tersaneler çalışır hale getirilmiş ve bir donanma oluşturulmuştur.
- * Eyaletlerin yönetimi yeniden düzenlenmiştir.
- * Osmanlı parasının yurt dışına akması için yerli malı kullanmaya önem verilmiştir.

III. Selim zamanında kurulan Nizam-ı Cedit Ordusu'nun geçit törenini gösteren temsili resim

NOT

III. Selim, 1807 **Kabakçı Mustafa Ayaklanması** sonucunda tahttan indirilmiş, bir süre sonra da öldürülmüştür. Yenilik yapmak istediği için öldürülen ikinci padişahtır.

NOT

III. Selim'in kurduğu Nizam-ı Cedit Ordusu'nun başarısı, 1798 yılında Fransızların Mısır'ı işgalinde görülmüştür. Cezzar Ahmet Paşa komutasındaki Nizam-ı Cedit Ordusu, Akka önlerinde Napolyon'un komuta ettiği Fransız ordusunu yenmiştir.

1. Osmanlı Devleti duraklama ve gerileme dönemlerinde izlediği dış politikalarla, aşağıdakilerden hangisini öncelikle gerçekleştirme amaçlamıştır?

- A) Varlığını ve bütünlüğünü korumayı
- B) Yeni topraklar kazanmayı
- C) Kaybettiği yerleri geri almayı
- D) Rusların Osmanlı topraklarındaki etkinliğini önlemeyi
- E) Avrupa devletleri ile işbirliği yapmayı

2. Gerileme döneminde tüm olumsuz koşullara karşın, Osmanlı orduları Karlofça (1699), İstanbul (1700) ve Pasarofça (1718) Antlaşmalarıyla kaybedilmiş toprakların bir bölümünü yeniden ele geçirmeyi başarmıştır.

Aşağıdakilerden hangisi, bu başarının nedenlerinden biri olarak gösterilemez?

- A) Batı silah tekniği ve savaş bilgisinin Osmanlı ordularına katkısı
- B) Batılı subay ve teknisyenlerin Osmanlı ordularında görev yapmaları
- C) Fransa'nın diplomatik yardım ve aracılığı
- D) Ordunun subay ihtiyacını karşılayacak modern okulların açılması
- E) Osmanlı toplumunun dünya görüşünün değişmesi

3. Aşağıdakilerden hangisi, Osmanlıların gerileme dönemi siyasal olayları ile ilgili bir gelişme değildir?

- A) Kaybedilen toprakların bir bölümü geri alınmıştır.
- B) Doğuda en geniş sınırlara ulaşılmıştır.
- C) Bazı antlaşmalarda siyasal eşitlik maddeleri yer almıştır.
- D) İç işlerine karışmaları engelleyememiştir.
- E) İkili çıkar antlaşmaları yapılmıştır.

4. Osmanlı Devleti'nin Fransa ile imzaladığı 1740 Antlaşması ile kapitülasyonların aşağıdaki maddelerinden hangisi değişmiştir?

- A) Fransız tüccarlardan düşük gümrük vergisi alınması
- B) Fransız tüccarlar arasındaki davalara Fransız yargıcın bakması
- C) Kapitülasyonların antlaşmayı imzalayan hükümdarların saltanatı süresince geçerli olması
- D) Fransız ticaret gemilerinin, Osmanlı denizlerinde serbestçe dolaşabilmesi
- E) Osmanlı tüccarlarının da Fransa'da aynı haklardan yararlanabilmesi

5. Osmanlı Devleti'nin XVIII. yüzyılda imzaladığı kazançlı son antlaşması ile, bu antlaşmayı imzaladığı devlet, aşağıdakilerden hangisinde birlikte verilmiştir?

- A) Prut - Rusya
- B) Küçük Kaynarca - Rusya
- C) Pasarofça - Avusturya
- D) Yaş - Rusya
- E) Belgrat - Avusturya

6. XVII. yüzyıl sonlarından başlayarak Rusya'nın Osmanlı Devleti'yle siyasi ilişkilerinin gerginleşmesinde ve zaman zaman savaşmasında aşağıdakilerden hangisi en az etkili olmuştur?

- A) Sıcak denizlere inmek istemesi
- B) Boğazlara sahip olmak istemesi
- C) Balkanlara egemen olmak istemesi
- D) Ortodoks mezhebinden olması
- E) Kutsal yerlerde üstünlük kurmak istemesi

7. 1876'da Kanun-i Esasi'yi hazırlayıp kabul ettiren Osmanlı devlet adamlarının öngördüğü amaçlardan biri de, Batılı devletlerin Osmanlı iç işlerine karışmasına son vermektir.

Aşağıdaki antlaşmalardan hangisi ile bu devletlerden biri ilk kez Osmanlı Ortodoks halkını himayesi altına alarak iç işlerine karışmış oluyordu?

- A) Küçük Kaynarca - Rusya
B) Pasarofça - Venedik
C) Karlofça - Lehistan
D) Belgrat - Avusturya
E) Prut - Rusya

8. XVIII. yüzyıl sonunda Avusturya ve Fransa, Campo Formia Antlaşması ile Venedik'i paylaşmışlardır.

Bu paylaşımında Avusturya'nın;

- I. Adriyatik Denizi'ne inmek
II. Akdeniz'de güçlenmek
III. Balkanlarda güçlenmek

hedeflerinden hangilerini gerçekleştirmek istediği söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

9. I. Osmanlı Devleti'nin Avusturya üzerindeki diplomatik üstünlüğünü yitirmesi
II. Mora'nın Venediklilerden geri alınması
IV. Macaristan'ın Avusturya'ya bırakılması
V. Kırım'ın bağımsızlık kazanması

Yukarıdaki gelişmelerle, aşağıdaki antlaşmalardan hangisi arasında bağlantı kurulamaz?

- A) Pasarofça B) Zitvatorok C) Zıştovi
D) Karlofça E) Küçük Kaynarca

10. Aşağıdakilerden hangisi, XVIII. yüzyıl ıslahatçılarında olan I. Mahmut Dönemi'nde ortaya çıkan gelişmelerden biri değildir?

- A) Kara Mühendishanesi'nin açılması
B) Kapitülasyonların süreklilik kazanması
C) Humbaracı Ahmet Paşa'nın orduda düzenlemeler yapması
D) Rusların, Çeşme'de Osmanlı donanmasını yakması
E) Avusturya ve Rusya ile Belgrat Antlaşmalarının imzalanması

11. Matbaa, 1727 yılında, Batı'dan yaklaşık 300 yıl gecikme ile Osmanlı Devleti'ne girmiştir.

Buna göre, matbaanın geç alınmış olması;

- I. Toplumun uyanma ve aydınlanmasının gecikmesi
II. Topluma yön verebilecek, kamuoyu oluşturacak basın ve yayın yaşamının oluşmaması
III. Rönesans ve reform hareketlerinin dışında kalınması

gelişmelerinden hangilerine yol açmıştır?

- A) Yalnız I B) I, II ve III C) I ve III
D) Yalnız III E) II ve III

12. III. Selim döneminde yapılan yeniliklerden bazıları şunlardır:

- I. Nizam-ı Cedit adıyla yeni bir ordu kurarak, eğitimi ile Fransız, İsveçli subayları görevlendirmiştir.
II. Kara Mühendishanesi'ni istihkam ve topçu subayı yetiştiren bir okul haline getirmiştir.
III. Paris, Londra, Viyana ve Berlin gibi başkentlerde ilk kez sürekli elçilikler kurduştur.

Bu gelişmelerden hangileri, III. Selim'in Avrupa devletleriyle diplomatik ilişkilere önem verdiğinin en güçlü göstergesidir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) II ve III E) I, II ve III

1. Osmanlı Devleti duraklama ve gerileme dönemlerinde izlediği dış politikalarla, öncelikle varlığını ve bütünlüğünü korumayı amaçlamıştır.

YANIT A

2. Gerileme döneminde Osmanlı Devleti'nin Karlofça, İstanbul ve Pasarofça Antlaşmalarıyla yitirdiği toprakların bir kısmını geri almayı başarmasında; ordunun subay ihtiyacını karşılayacak modern okulların açılması, batılı subay ve teknisyenlerin Osmanlı ordularında görev yapmaları ve dolayısıyla batı silah tekniği ve savaş bilgisinin Osmanlı ordularına katkısı, ayrıca Fransa'nın diplomatik yardım ve aracılığı etkili olmuştur. Bu durumun Osmanlı toplumunun dünya görüşünün değişmesi ile bir ilgisi yoktur.

YANIT E

3. Osmanlıların gerileme döneminde, daha önce kaybedilen toprakların bir bölümünün geri alındığı, siyasal eşitlik maddelerine dayanan antlaşmaların imzalandığı, iç işlerine karışmaların engellenemediği ve ikili çıkar antlaşmalarının yapıldığı söylenebilir. Ancak Osmanlı Devleti doğuda en geniş sınırlara duraklama döneminde Ferhat Paşa Antlaşması ile ulaşmıştır.

YANIT B

4. Osmanlı Devleti'nin Fransa ile imzaladığı 1740 Antlaşması ile, kapitülasyonların antlaşmayı imzalayan hükümdarların saltanatı süresince geçerli olması hükmü kaldırılarak, kapitülasyonlar sürekli hale getirilmiştir.

YANIT C

5. Osmanlı Devleti'nin XVIII. yüzyılda imzaladığı son kazançlı antlaşma Avusturya ile imzalanan 1739 Belgrat Antlaşması'dır. Bu antlaşma ile Osmanlı Devleti, 1718 Pasarofça Antlaşması ile Avusturya'ya verdiği yerleri (Yukarı Sırbistan, Belgrat) geri almıştır.

YANIT E

6. Rusya'nın Boğazlara ve Balkanlara sahip olarak Akdeniz'e inmek istemesi, ayrıca kutsal yerlerde üstünlük kurmaya çalışması, XVII. yüzyıl sonlarından itibaren Osmanlı Devleti ile Rusya arasındaki ilişkilerin gerginleşmesi ve iki devlet arasında savaşların yaşanmasına neden olmuştur. Rusya'nın Ortodoks mezhebiden olmasının bu savaşlarla bir ilgisi bulunmamaktadır.

YANIT D

7. Rusya, Küçük Kaynarca Antlaşması ile Osmanlı Ortodokslarını koruma hakkını elde etmiş ve bu durum Rusya'nın Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışmasına ortam hazırlamıştır.

YANIT A

8. Avusturya XVIII. yüzyıl sonunda Campo Formia Antlaşması ile Fransa'yla beraber Venedik'i paylaşırken; Adriyatik Denizi'ne inmeyi, Balkanlarda ve Akdeniz'de güçlenmeyi hedeflemiştir.

YANIT E

9. Osmanlı Devleti Zitvatorok Antlaşması ile Avusturya karşısındaki diplomatik üstünlüğünü kaybetmiş, Pasarofça Antlaşması ile Mora'yı Venedik'ten geri almış, Karlofça Antlaşması ile Macaristan'ı Avusturya'ya bırakmış, Küçük Kaynarca Antlaşması ile de Kırım bağımsızlık kazanmıştır. Dolayısıyla Avusturya ile imzalanan Zıştovi Antlaşması'yla ilgili bir açıklama yer almamaktadır.

YANIT C

10. I. Mahmut döneminde ordunun teknik subay gereksinimini karşılamak amacıyla batı tarzı askeri okul olan Kara Mühendishanesi açılmış, Humbaracı Ahmet Paşa, Osmanlı ordusunda düzenlemeler yapmış, Avusturya ve Rusya ile gerileme döneminde imzalanan son kazançlı antlaşma olan Belgrat Antlaşması imzalanmış; ancak bu antlaşmalarda arabulucuk yaptığı için Fransa'ya verilen kapitülasyonlar 1740 Antlaşması ile sürekli hale getirilmiştir. Rusların, Çeşme'de Osmanlı donanmasını yakması III. Mustafa döneminde gerçekleşmiştir.

YANIT D

11. Matbaanın Osmanlı Devleti'ne batıdan 300 yıl gecikme ile gelmesi; toplumun uyanma ve aydınlanması'nın gecikmesi, topluma yön verebilecek ve kamuoyu oluşturacak basın-yayın yaşamının oluşmaması, ayrıca Rönesans ve Reform hareketlerinin dışında kalınmasında etkili olmuştur.

YANIT B

12. III. Selim'in Paris, Londra, Viyana ve Berlin gibi Avrupa başkentlerinde ilk kez sürekli elçilikler kurması, onun Avrupa devletleriyle olan diplomatik ilişkilere verdiği önemi göstermektedir.

YANIT C

1. Osmanlı Devleti'nde XVIII. yüzyılda yapılan yenilik hareketleri, çıkarı zedelenen çevreler tarafından engellenmiştir.

Bu bilgiye;

- I. Lale Devri'nde batılılaşma hareketlerinin başlaması ve Patrona Halil Ayaklanması'nın çıkması,
 II. III. Selim'in Nizam-ı Cedit Ordusu'nu kurması ve Kabakçı Mustafa Ayaklanması'yla öldürülmesi,
 III. I. Mahmut'un kurdurduğu Topçu ve Humbaracı Ocaklarının Belgrat Savaşları'nda başarılar göstermesi

gelişmelerinden hangileri örnek gösterilebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
 D) II ve III E) I, II ve III

2. XVIII. yüzyılın son çeyreğinde Osmanlı Devleti ile Rusya arasında imzalanan Küçük Kaynarca Antlaşması'nda "Yunanlılar Karadeniz'de Rus bayrağı altında ticaret yapabilir." maddesi yer almıştır.

Bu durumun XIX. yüzyılda aşağıdakilerden hangisine yol açtığı savunulamaz?

- A) Yunanlı tüccarların Akdeniz'in yanı sıra Karadeniz ticaretinde de güç elde etmesine
 B) Ayrıcalıklı duruma gelen Yunanlıların Rusya ve diğer Avrupa ülkeleri ile ilişkilerinin gelişmesine
 C) Yunan coğrafyasında güçlü bir ticaret burjuvazisinin oluşmasına
 D) Avrupa ülkeleri ile ilişkilerini güçlendiren Yunanlıların, bu topraklarda ortaya çıkan yeni düşüncelerden etkilenmesine
 E) Rusya'nın, Osmanlı İmparatorluğu'na bağlı yaşayan uluslar üzerindeki desteğini geri çekmesine

3. Rusya, Küçük Kaynarca Antlaşması'nda, "İstanbul'da sürekli bir elçi bulundurma ve istediği yerde konsolosluk açma" hükmünün yer almasını sağlamıştır.

Rusya'nın bu yolla;

- I. Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışma
 II. Osmanlı Devleti'nin yönetim biçimini değiştirme
 III. Osmanlı egemenliğindeki azınlıkları kendi çıkarları doğrultusunda kullanma

amaçlarından hangilerine ulaşmaya çalıştığı söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
 D) I ve III E) II ve III

4. III. Selim, Nizam-ı Cedid'in programını hazırlarken devlet adamlarından oluşmuş büyük bir heyet meydana getirmiş ve bu heyette bulunan herkesten devletin durumu ve yapılması gereken ıslahatlarla ilgili raporlar hazırlamasını istemiştir.

Bu bilgilere dayanarak III. Selim ıslahatları ile ilgili olarak aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabılır?

- A) Askeri alanda yaşanan aksaklıkları çözümlemek amacını taşımıştır.
 B) Yeniliklerin kişiye ait değil bütün devlete ait olduğu fikrini geliştirmeye çalışmıştır.
 C) Avrupa ile olan kültürel bağları güçlendirmiştir.
 D) Mevcut rejimde değişikliklerin yaşanmasına neden olmuştur.
 E) Eski düzen taraftarlarını etkisiz hale getirmiştir.

5. Bir kara devleti olan Rusya'nın esas amacı açık denizlere çıkabilmektir. Bu yüzden Rus dış politikasının önceliği İstanbul'u ve boğazları ele geçirmektir.

Bu durumun;

- I. Osmanlı Devleti'nin Avrupa'da ittifaklar araması
 II. Osmanlı-Rus savaşlarının çıkması
 III. Rusya'nın, Ortodoksların koruyuculuğunu üstlenmesi

sonuçlarından hangilerine ortam hazırladığı savunulabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
 D) I ve II E) I, II ve III

6. Osmanlı Devleti'nde Lale Devri sadrazamı olan Nevşehirli Damat İbrahim Paşa, İran'a sefere çıkmayı geciktirince Patrona Halil Ayaklanması çıkmıştır. Bu durumun sonucunda III. Ahmet tahttan indirilerek I. Mahmut tahta çıkarılmıştır.

Yalnız bu bilgiye dayanarak, aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabılır?

- A) Merkezi otorite zayıflamıştır.
B) Orduda köklü reformlar yapılmıştır.
C) Avrupa tarzı yenilikler başlamıştır.
D) Halkın yönetime katılımı artmıştır.
E) Sadrazamların ülke yönetimindeki konumları güçlenmiştir.

7. Osmanlı Devleti'nin Gerileme Dönemi, Batı'nın üstünlüğünün kabul edildiği ve Batı tarzı yeniliklerin başladığı bir süreçtir.

Buna göre, Osmanlı Devleti ile ilgili olarak aşağıdaki yorumlardan hangisi yapılamaz?

- A) Geleneksel yönetim anlayışı değişmiştir.
B) Avrupa ile etkileşim yoğunlaşmıştır.
C) Siyasi ve sosyal yapıda değişim artmıştır.
D) Avrupa karşısında güç kaybedilmiştir.
E) Ekonomide köklü değişimler yaşanmıştır.

8. XVIII. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin Rusya ile yaptığı savaşlarda etkili olan,

- I. açık ve sıcak denizlere inmek,
II. Balkanlarda Osmanlı aleyhine propaganda yapmak,
III. milliyetçilik fikriyle çıkan isyanları desteklemek
siyasetlerinden hangilerinin Rusya'nın ekonomik çıkarlar elde etmesiyle daha çok ilgili olduğu savunulabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

9. XVIII. yüzyıl Osmanlı ıslahatları daha çok askeri alanda gerçekleşmiştir.

Aşağıdakilerden hangisi bu dönem ıslahatlarının daha çok askeri alanda yapılmasında etkili değildir?

- A) Avrupa'nın askeri ve teknolojik yönden güçlenmesi
B) Osmanlı veraset sisteminin değişmesi
C) Yeniçeri Ocağı'nın bozulması
D) Yapılan savaşların yenilgiyle sonuçlanması
E) Kaybedilen toprakların geri alınmak istenmesi

10. Aşağıdakilerden hangisi Kutsal İttifak devletleriyle yapılan Karlofça ve İstanbul Antlaşmalarının Osmanlı Devleti'nde yol açtığı sonuçlardan biri olarak değerlendirilemez?

- A) Osmanlı Devleti'nin ilk kez geniş çaplı topraklar kaybetmesi
B) Osmanlı-Rus savaşlarının sona ermesi
C) Osmanlı Devleti'nin egemenlik alanının daralması
D) Kaybedilen toprakların geri alınmaya çalışılması
E) Askeri alanda ıslahatlara hız verilmesi

11. I. Devlet otoritesinin güçlendirilmeye çalışılması
II. Avrupa'nın üstünlüğünün kabul edilmesi
III. Ekonomiyi düzeltmeye yönelik çalışmalar yapılması

Yukarıdakilerden hangileri, Osmanlı Devleti'nin duraklama ve gerileme dönemlerinin ortak özellikleri arasında gösterilebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

12. I. Avrupa tarzı okulların açılması
II. Dini kitapların matbaada basılması
III. Yenileşme hareketlerinin başlaması

Osmanlı Devleti'nde hattatlığın yaygın bir meslek olmasının, yukarıdakilerden hangilerini doğrudan geciktirdiği söylenebilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) Yalnız III
D) Yalnız II E) II ve III

1. Osmanlı Devleti'nin 1739'da Rusya ile imzaladığı Belgrat Antlaşması'nda yer alan "Rusya, Karadeniz'de ticaret ve savaş gemileri bulunduramayacaktır." maddesi ile, Rusya'nın Karadeniz'deki,
- askeri,
 - dini,
 - ekonomik
- gibi alanlardan hangilerindeki çıkarları engellenmek istenmiştir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

2. Aşağıdakilerden hangisi Prut Antlaşması'nın maddelerinden biri değildir?

A) Azak Kalesi Osmanlı Devleti'ne geri verilecektir.
B) Kırım, bağımsız bir devlet olacaktır.
C) Rusya, İstanbul'da elçi bulundurmayacaktır.
D) Rusya, Lehistan'ın iç işlerine karışmayacaktır.
E) İsveç kralı serbestçe ülkesine dönebilecektir.

3. Osmanlı Devleti XVIII. yüzyıldan itibaren Avrupalı devletlerle olan ilişkilerine önem vermiş ve batıdaki gelişmeleri yakından takip edebilmek için Avrupa'da elçilikler açmıştır.

Osmanlı Devleti'nin aşağıdaki şehirlerden hangisinde elçilik kurduğu söylenemez?

A) Londra B) Berlin C) Paris
D) Viyana E) Atina

4. 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması'na göre Rusların Balkanlarda uygun gördükleri yerlerde konsolosluk açabilme hakkını elde etmeleri,

- Balkan uluslarını Osmanlı Devleti'ne karşı kıskırtma,
- Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışma,
- Osmanlı padişahlarının seçiminde etkili olma durumlarından hangilerinin yaşanmasında etkili olmuştur?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

5. I. Rusya, Osmanlı topraklarında yaşayan Ortodoksların haklarını koruyacak
II. Rusya'ya, Batılı devletlere tanınan kapitülasyon hakları tanınacak
III. Rus ticaret gemileri Boğazlardan serbestçe geçebilecek

Küçük Kaynarca Antlaşması'nın yukarıdaki maddelerinden hangileri, Rusya'nın Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışmasına neden olmuştur?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

6. I. Karlofça Antlaşması (1699)
II. Belgrat Antlaşması (1739)
III. İstanbul Antlaşması (1700)

Yukarıdaki antlaşmalardan hangileri sonucunda kaybedilen toprakların geri alınması fikri, XVIII. yüzyıl Osmanlı siyasetinin temel amacı olmuştur?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

7. Osmanlı Devleti'nde,

- Avusturya üzerindeki siyasi üstünlüğün sona ermesi,
- batıda en geniş sınırlara ulaşılması,
- ilk kez geniş çapta toprak kaybedilmesi

sonuçlarına neden olan antlaşmalar aşağıdakilerin hangisinde doğru sırayla verilmiştir?

I.	II.	III.
A) Zitvatorok	Karlofça	Bucaş
B) Karlofça	Bucaş	Zitvatorok
C) Zitvatorok	Bucaş	Karlofça
D) Bucaş	Zitvatorok	Karlofça
E) Karlofça	Zitvatorok	Bucaş

8. XVIII. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde, Mühendis-hane-i Bahri Hümayun ve Mühendishane-i Berri Hümayun gibi okulların açılması aşağıdaki alanların hangisinde batılılaşmaya önem verildiğinin göstergesidir?
- A) Askeri eğitim alanında
B) Hukuk alanında
C) Sanayi alanında
D) Sanat alanında
E) Kültürel alanda
9. XVIII. yüzyılda Osmanlı Devleti, Rusya'yı Balkanlardan uzak tutabilmek için aşağıdaki devletlerden hangisini desteklemiştir?
- A) Avusturya
B) Macaristan
C) Romanya
D) Almanya
E) Lehistan
10. Rus donanmasının Osmanlı donanmasını 1770'te Çeşme'de yakması, öncelikli olarak aşağıdakilerden hangisinin gerçekleşmesinde etkili olmuştur?
- A) Boğazlar sorununun ortaya çıkmasında
B) Küçük Kaynarca Antlaşması'nın imzalanmasında
C) İngiltere ve Fransa'nın Osmanlı Devleti'ne yardım etmesinde
D) Kırım Savaşı'nın başlamasında
E) Yunanistan'ın bağımsızlığını kazanmasında
11. Aşağıdaki seçeneklerin hangisinde, Osmanlı ıslahatçıları ile yaptıkları ıslahatların doğru eşleştirildiği söylenemez?
- A) III. Selim – Nizam-ı Cedit Ordusu'nun kurulması
B) I. Abdülhamid – İstihkam Okulu'nun açılması
C) III. Ahmet – Avrupa'ya elçiler gönderilmesi
D) III. Mustafa – Devlet matbaasının kurulması
E) III. Ahmet – İstanbul'da yeni kütüphanelerin açılması
12. Osmanlı Devleti XVIII. yüzyılda en çok aşağıdaki devletlerden hangisi ile mücadele etmek zorunda kalmıştır?
- A) Rusya
B) İran
C) İngiltere
D) Fransa
E) Lehistan
13. XVIII. yüzyılda Osmanlı Devleti bazı ülkelere antlaşmalarda aracılık yaptıkları için ayrıcalık vermiştir. Bu durumu aşağıdaki antlaşma ve devletlerden hangisi kanıtlar niteliktedir?
- A) 1700 İstanbul Antlaşması – Venedik
B) 1718 Pasarofça Antlaşması – Ceneviz
C) 1792 Yaş Antlaşması – Avusturya
D) 1739 Belgrad Antlaşması – Fransa
E) 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması – İngiltere
14. Osmanlı Devleti XVIII. yüzyılda batı dünyasının üstünlüğünü kabul ederek askeri alanda ıslahatlar yapmıştır. Aşağıdakilerden hangisinin bu durumun ortaya çıkmasında öncelikli olarak etkili olduğu söylenebilir?
- A) Ulusal ayaklanmaların yaygınlaşması
B) Sınıflararası mücadelelerin artması
C) Savaşların kaybedilmesi sonucu toprak kayıplarının başlaması
D) Ülkedeki gayrimüslimlerin oranının artması
E) Veraset sistemindeki değişikliğin Osmanlı Devleti'ni olumsuz etkilemesi
15. Aşağıdakilerden hangisi, Osmanlı Devleti'nin Gerileme Dönemi özelliklerinden biri değildir?
- A) Toprak kayıpları yaşanmıştır.
B) Batı tarzı ıslahatlar yapılmıştır.
C) Ayaklanmalar çıkmıştır.
D) Ekonomik ve sosyal sorunlar artmıştır.
E) Tahta çıkış yöntemi değiştirilmiştir.

1. Osmanlı tarihinde görülen;

- İsveç Kralı XII. Şarl'ın Osmanlı Devleti'ne sığınması
- Mora Yarımadası'nın 1715'te Venedik'ten geri alınması
- Yirmisekiz Mehmet Çelebi'nin Paris'e elçi olarak gönderilmesi

gelişmeleri, aşağıdaki padişahlardan hangisinin döneminde gerçekleşmiştir?

- A) I. Ahmet B) II. Osman C) IV. Murat
D) III. Ahmet E) I. Mahmut

(2017-LYS)

2. III. Selim Dönemi'nde yapılan yeniliklerde aşağıdaki devletlerden hangisi daha çok örnek alınmıştır?

- A) Avusturya B) Almanya C) Fransa
D) İngiltere E) Hollanda

(2016-LYS)

3. Osmanlı Devleti'nde 1718 Pasarofça Antlaşması'yla başlayıp 1730 Patrona Halil İsyanı'yla sona eren döneme Lale Devri denir.

Aşağıdakilerden hangisi Lale Devri'nin özelliklerinden biridir?

- A) Bulaşıcı hastalıklara karşı karantina usulünün uygulamaya konulması
B) Avrupa'daki gelişmeleri yakından tanımak amacıyla yurt dışına elçiler gönderilmesi
C) Osmanlı Devleti'nin ilk resmi gazetesi Takvim-i Vekayi'nin çıkarılması
D) Baytar (veteriner) mektebi açılması
E) İlk öğretimin zorunlu hale getirilmesi

(2011-LYS)

4. Aşağıdaki gelişmelerden hangisi III. Selim Dönemi'ne aittir?

- A) İlk Türk matbaasının kurulması
B) Hendesehanenin açılması
C) Mühendishane-i Bahr-i Hümayunun açılması
D) Nizam-ı Cedid ordusunun kurulması
E) İlk posta teşkilatının kurulması

(2011-LYS)

5. I. Leh milliyetçileri
II. İsveç Kralı XII. Şarl (Demirbaş Şarl)
III. İspanya'dan kaçan Yahudiler

Yukarıdaki sığınmacılardan hangileri Osmanlı Devleti'yle Rusya arasında savaşa neden olmuştur?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

(2010-LYS)

6. I. Rusya
II. İtalya
III. Fransa

Yukarıdakilerden hangileri, XVIII. yüzyılda kendi çıkarları doğrultusunda Osmanlı Devleti'ne baskı yapan devletler arasındadır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) II ve III

(2009-ÖSS Sos-2)

7. XVIII. yüzyılda Rusya'nın,

- Kırım'ı tehdit eder duruma gelmesi,
- Kapitülasyonlardan yararlanabilmesi,
- Osmanlı egemenliğindeki Balkanlarda konsolosluklar açabilmesi

durumlarının ortaya çıkması aşağıdaki antlaşmalardan hangisinin bir sonucudur?

- A) Prut B) Edirne C) İstanbul
D) Zıştovi E) Küçük Kaynarca

(2008-ÖSS Sos-2)

8. I. İspanya'da siyasi ve dini baskılarla karşılaşan Yahudiler
II. İsveç Kralı XII. Şarl
III. Avusturya ve Rusya'ya karşı direnen Macarlar
Yukarıdakilerden hangilerinin Osmanlı Devleti'ne sığınmasıyla gelişen olaylar 1711 Osmanlı - Rus Savaşı'na neden olmuştur?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

(2007-ÖSS Sos-2)

9. Osmanlı İmparatorluğu'nda askeri eğitim kurumlarının Batı tarzında teşkilatlandırılması için Avrupalı uzmanlardan yararlanılmasına kaçınıcı yüzyılda başlanmıştır?

A) XV. B) XVI. C) XVII.
D) XVIII. E) XIX.

(1995-ÖYS)

10. Aşağıdakilerden hangisi III. Selim dönemiyle ilgilidir?

A) Islahat Fermanı B) Nizam-ı Cedit
C) Sekban-ı Cedit D) Sened-i İttifak
E) Vaka-i Hayriye

(1994-ÖYS)

11. Osmanlı Devleti aşağıdaki antlaşmalardan hangisiyle Kırım'ın bağımsızlığını tanımak zorunda kalmıştır?

A) Bükreş Antlaşması
B) Prut Antlaşması
C) Yaş Antlaşması
D) Kaynarca Antlaşması
E) Belgrat Antlaşması

(1992-ÖYS)

12. Fransa ile yapılan kapitülasyonlarla ilgili anlaşmanın aşağıdaki hükümlerinden hangisi 1740 yılında değiştirilmiştir?

A) Fransız ticaret gemilerinin Osmanlı sularında serbestçe dolaşacağı
B) Osmanlı ülkesinde Fransızların inançlarında serbest olacağı
C) Türk ticaret gemilerinin Fransız sularında serbestçe dolaşacağı
D) Türkiye'de ölen Fransızların mallarının varislerine verileceği
E) Kapitülasyonların, anlaşmayı imzalayan hükümdarların dönemi için geçerli olacağı

(1988-ÖYS)

13. Osmanlı İmparatorluğu, İstanbul ve Karlofça Antlaşmalarıyla kaybettiği toprakları geri almak için, XVIII. yüzyılın ilk yarısında birçok devletle savaşmıştır. Aşağıdakilerden hangisi bu devletlerden biri değildir?

A) Rusya B) İngiltere C) Venedik
D) Avusturya E) İran

(1987-ÖYS)

TARİH

ÇKS - AYT
4. FASİKÜL

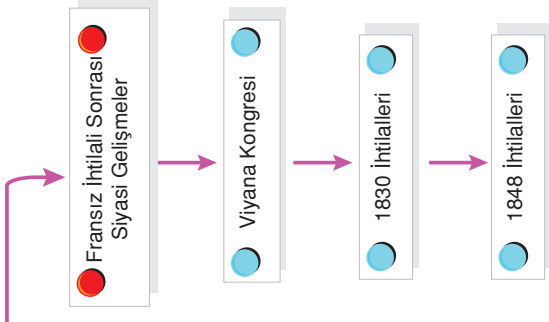
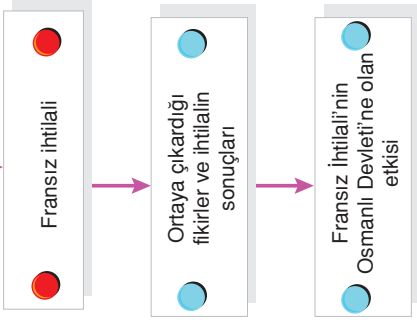
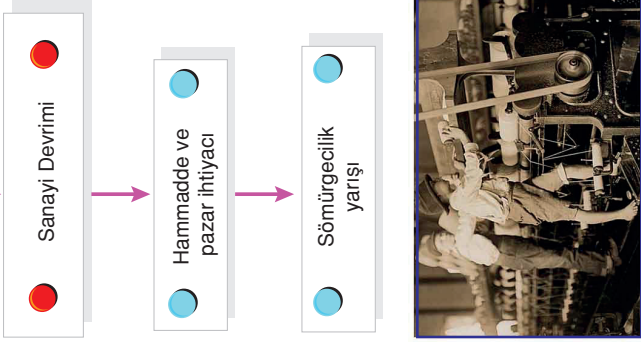
ÇAKINÇAĞ'DA AVRUPA TARİHİ

- XVII. ve XVIII. YÜZYILLARDA AVRUPA DEVLETLER TABLOSUNA GENEL BİR BAKIŞ
- YEDİ YIL SAVAŞLARI
- AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NİN KURULMASI
- SANAYİ DEVRİMİ
- FRANSIZ İHTİLALİ
- VİYANA KONGRESİ
- 1830 VE 1848 İHTİLALLERİ
- İTALYA VE ALMANYA SİYASİ BİRLİKLERİNİN KURULMASI VE AVRUPA'DA BLOKLAŞMA

AKILLI HARİTAM

YAKINÇAĞ'DA AVRUPA TARİHİ

YAKINÇAĞ'DA AVRUPA TARİHİ**XVII. ve XVIII. YÜZYILLARDA AVRUPA DEVLETLER TABLOSUNA GENEL BİR BAKIŞ****Almanya:**

XVII. yüzyılda Almanya başta olmak üzere Avrupa'nın birçok yeri Kutsal Roma Germen İmparatorluğu'nun sınırları içinde idi. Ancak bu imparatorluk siyasi birlikten yoksundu. İmparatorluk içinde birçok prenslik bulunuyordu. Protestanlığın ortaya çıkması ile bozulan mezhep birliğini yeniden kurarak siyasi birliği sağlamak amacıyla ortak hareket eden Almanya ve İspanya'ya karşı İsveç, Danimarka, Fransa ve Alman Prensleri birleştiler. 1618-1648 yılları arasında devam eden ve Otuz Yıl Savaşları olarak bilinen savaşlar sonucunda Almanya ve İspanya yenildi. İmzalanan Westfalya Antlaşması ile Protestanlık mezhebi Almanya'da bir kez daha resmen tanındı. Hollanda bağımsızlığını kazandı. Daha sonra da sömürgecilik hareketlerine girişti.

İngiltere:

XVII. yüzyılın başında ülkeyi idare eden krallar baskıcı bir yönetime başvurdular. Halkın isyan etmesi sonucunda 1648'de Cromwel Devrimi ile kral öldürüldü. Cumhuriyet ilan edildi. Cromwel bir süre sonra parlamentoyu dağıttı. Ölümünden sonra çıkan bir ayaklanma sonucunda 1688 yılında İngiltere'de, Avrupa'nın ilk meşruti yönetimi kuruldu.

Fransa:

Reform Hareketleri ile başlayan mezhep kavgaları Nant Fermanı (1598) ile sona ermişti. XVIII. yüzyılda Fransa koyu bir mutlakiyetçilikle yönetilmeye başlandı. Sömürgecilik hareketlerinde de önemli atılımlar yapıldı. Ancak bu nedenle girdikleri savaşlar ve krallığın aşırı lüks yaşamı ekonomik durumunu bozdu ve Fransız İhtilali'ne ortam hazırladı.

İspanya ve Portekiz:

Yeniçağ'ın başlarında Coğrafi Keşifler sonucunda büyük sömürgeler elde eden İspanya ve Portekiz, XVII. ve XVIII. yüzyıllarda bu sömürgelerini İngiltere, Fransa ve Hollanda'ya kaptırdılar. Bunun sonucunda ekonomik olarak çöktüler.

İtalya:

XVII. ve XVIII. yüzyıllarda da siyasi birliğini kuramadı ve Almanya gibi sömürgecilik yarışında geç kaldı.

Rusya:

XVII. yüzyılda güçlenmeye başladı. Yüzyılın sonunda Avrupa ile ilişkilere girdi ve sıcak denizlere ulaşmak amacıyla İsveç Krallığı ve Osmanlı Devleti ile mücadeleye başladı.

YEDİ YIL SAVAŞLARI (1756 - 1763)

İngiltere ve Fransa arasında sömürgecilik nedeniyle yapılan savaşlardır. Sonunda İngilizler üstün geldi. Paris Antlaşması ile Fransa, Amerika ve Asya'daki sömürgelerini İngiltere'ye kaptırdı.

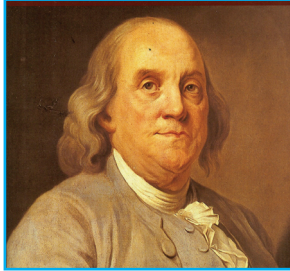
Yedi Yıl Savaşları'nı anlatan temsili resim

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NİN KURULMASI

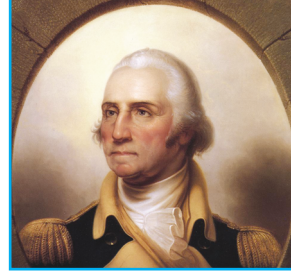
Coğrafi Keşifler sonucu bulunan Amerika Kitası'na Avrupa'dan birçok göç hareketi oldu. Zamanla burada İspanya, Portekiz, İngiltere ve Fransa tarafından sömürgeler kuruldu. İngiltere'nin sömürgeleri 13 ayrı koloni halinde bulunuyordu. İngiltere, Fransa ile yaptığı Yedi Yıl Savaşları sonunda bozulan ekonomisini düzeltmek amacıyla sömürgelelerine yeni vergiler koydu. Bir araya gelen koloniler, İngiltere parlamentosunda Amerika'daki kolonileri temsil eden milletvekillerinin bulunmadığını ileri sürerek konulan vergileri kabul etmediler. 1774 yılında Boston Limanı'na çay getiren gemilere saldırdılar. İngiltere'nin limanı ablukaya alması üzerine, koloniler ayaklandı. Ayaklanmayı yönetmek amacıyla 1774 yılında I. Fledelfiya Kongresi toplandı ve İngiltere'ye karşı savaş kararı alındı. George Washington da bu savaşın komutanlığına getirildi. İngilizler Amerika'ya kuvvet gönderince savaş başladı. (1775)

Bu savaşlar sırasında İngiltere'ye kızgınlığı olan Fransa, İspanya ve Hollanda Amerikan Kolonilerinin yanında yer aldılar. 1776 yılında II. Fledelfiya Kongresi toplandı ve başta Virjinya kolonisi olmak üzere koloniler bağımsızlıklarını ilan ettiler. Ayrıca bu kongrede Thomas Jeferson ve Benjamin Franklin tarafından hazırlanan İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'ni de yayınladılar. 8 yıl süren savaşları koloniler kazandı. 1783 yılında imzalanan **Versay Antlaşması** ile İngiltere kolonilerin bağımsızlığını tanıdı. Bağımsızlığını kazanan koloniler arasında iç savaş başladı. Her bir koloninin bağımsız olmasını savunan Cumhuriyetçilerle, her bir koloninin iç işlerinde serbest, dışişlerinde ve ekonomide birlikte hareket etmesini savunan Federalciler olmak üzere iki gruba ayrılan koloniler arasındaki iç savaş dört yıl sürdü. Federalcilerin kazandığı iç savaş sonunda Cumhuriyetle yönetilen Amerika Birleşik Devletleri kuruldu. (1787)

Günümüz anlamıyla ilk Cumhuriyet rejimi Amerika Birleşik Devletleri'nde kurulmuş ve bu yönüyle Avrupa Devletlerine örnek olmuştur.

Benjamin Franklin

George Washington

SANAYİ İNKILABI (ENDÜSTRİ DEVRİMİ)

Rönesans Hareketleri ve Aydınlanma Çağı'nın etkisiyle ortaya çıkan bilimsel ve teknik gelişmeler sonucu, üretimde kömür ve petrol gibi yeraltı kaynakları kullanılmaya başlandı. Elektrik'in ve buharlı makinaların üretimde kullanılmaya başlanmasıyla yeni bir anlayış ortaya çıktı. Bu gelişmeye Sanayi Devrimi denilir. Sanayi Devrimi ilk olarak 1750 yılında İngiltere'de ortaya çıktı. İngiltere, dünyanın en büyük sömürge imparatorluğunu kurdu.

NOT

Her türlü üretim faaliyetinde kol gücünün yerini, makine gücünün alması demek olan Sanayi İnkılabı, fen bilimlerdeki buluşların üretim alanında uygulanmasıyla XVIII. yüzyılda İngiltere'de başladı.

Sanayi İnkılabı'nın Sonuçları

- * Üretim arttı. Küçük işletmeler kapandı. Büyük işletmeler aralarında anlaşarak tekeller kurdular. Bu yeni oluşuma "Tekelleşme" denildi.
- * Coğrafi Keşifler ile ortaya çıkan sömürgecilik yeni bir boyut kazandı. Sanayileşme hammadde ihtiyacını arttırdı. Üretilen malların satışı pazar arayışını hızlandırdı. Böylece sömürgecilik hız kazandı. Sömürgecilikteki bu yeni anlayışa emperyalizm denir.
- * Fabrikalar genellikle büyük kentlerin yakınına kuruldu. Kentlere göç hızlandı. Bunun sonucunda gecekondulaşma, altyapı yetersizliği ve çevre kirliliği başladı.

Kendini Dene

Aşağıdakilerden hangisi Sanayi İnkılabı'nın sonuçları arasında gösterilemez?

- Sömürgeciliğin yaygınlaşması
- Sömürgecilik yarışının büyük savaşların ortaya çıkmasına neden olması
- Büyük fabrikaların kurulup küçük ölçekli işletmelerin kapanması
- Kentlere göçlerin artması
- Osmanlı ekonomisinin canlanması

Sanayi İnkılabı'nın Osmanlı Devleti'ne Etkisi

Osmanlı Devleti, daha önceki yıllarda Avrupa devletlerine verdiği kapitülasyonlarla gümrük indirimleri sağlamıştı. Sanayi Devrimi sonucunda Avrupa'dan bol miktarda ucuz mal Osmanlı ülkesine geldi. Bu nedenle küçük atölyeler kapandı, üretim azaldı ve işsizlik arttı. Dış borç alınmaya başlandı ve bu borçlar arttı. Borçlarını ödeyemeyince Düyun-u Umumiye Teşkilatı (Genel Borçlar Dairesi) kuruldu. Osmanlı Devleti'nin gelirlerine Avrupa devletlerince el konuldu.

FRANSIZ İHTİLALİ (1789)

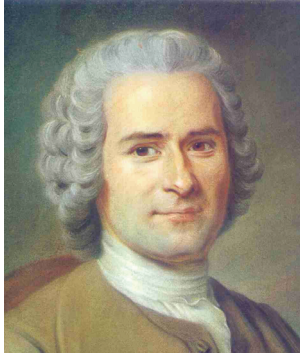
Fransız İhtilali, Avrupa ve dünya tarihinin en önemli olaylarından biridir. Siyasi, sosyal ve ekonomik alanlarda yarattığı sonuçları ile yeni bir çağ olan "Yakınçağ"ın doğmasına neden olmuştur.

İhtilalin Nedenleri

Siyasi Nedenler: Fransa'da koyu bir mutlakiyet yönetiminin uygulanması ve bu yönetimin halk üzerinde baskı oluşturması

Sosyal Nedenler: Fransız halkının soylular, rahipler, burjuvalar ve köylüler gibi toplumsal sınıflara ayrılmaları ve sınıflar arasındaki ayrılıkların artması

Fransız Aydınlarının Etkisi: XVII. yüzyılda Avrupa'da düşünce alanında yaşanan Aydınlanma Çağı'nın etkisiyle Jan Jacques Rousseau, Montesque, Volter, Diderot gibi aydınların, sosyal ve ekonomik düzen ile dinsel ideolojileri eleştiren eserler yazmaları, mutlakiyet rejimi yerine meşruti yönetimi savunmaları

J.J. Rousseau

Diderot

Ekonomik Nedenler: Halkın çoğunluğu ile köylüler ekonomik açıdan sefalet içindeydi. Ayrıca devletin uzun ve sık savaflara girmesi, kralın keyfi harcamaları

Dış Etkiler: İngiltere'nin 1688'de meşruti yönetime geçmesi, ABD'de ise İnsan Hakları Bildirisi'nin yayınlanması ve cumhuriyet yönetiminin kurulması

İhtilalin Başlaması ve Gelişmesi

1614 yılından beri toplanmayan Etajenero Meclisi kralın isteği ile 1789 yılında toplandı. Son yıllarda bozulan ekonomiyi düzeltmek amacıyla köylüden alınan vergilerin arttırılmasına karar verildi. Ancak mecliste eşit oy hakkı yoktu. Bu nedenle halk temsilcileri (köylü ve burjuvalar) halkın % 96'sını temsil ettiklerini söyleyerek, Etajenero'ya Milli Meclis adını verdiler. Kral meclisi kapatmaya kalktı, ancak başaramadı. Milli Meclis, Kurucu Meclis adını alarak anayasa hazırlıklarına başladı. Kral zor kullanmaya kalkınca Paris halkı ayaklandı ve Bastil Hapishanesi'ni ele geçirdi. Bu arada Kurucu Meclis anayasayı kabul etti ve İnsan ve Vatandaş Hakları Bildirisi'ni yayınladı.

Fransız İhtilali'ni gösteren temsili resim

Bastil Hapishanesi

Fransız İhtilali'nin başlangıcından imparatorluk yönetiminin kurulmasına kadar şu devirler yaşanmıştır:

- Etajenero, Milli Meclis ve Kurucu Meclis Devri (1789-1791)
- Meşruti Krallık Devri (1791-1792)
- Milli Konvansiyon Meclisi Devri (1792-1795). Bu dönemde kral ve eşi idam edildi.
- Direktuar Devri (1795-1799). Beşyüzler Meclisi ile İhtiyarlar Meclisi kuruldu ve ülkeyi bu iki meclisin seçtiği Direktuar idare etti.
- Konsüllük Devri (1799-1804). Bu dönemde ülkeyi üç konsül idare edecekti. Birinci konsüllüğe seçilen Napolyon, 1804 yılında kendini imparator ilan ederek bu döneme son verdi ve Fransa'da imparatorluk dönemi başladı. İhtilal dönemi kapandı.

Fransız İhtilali ile Ortaya Çıkan Fikirler ve İhtilalin Sonuçları

Demokrasi adı verilen yeni bir rejim doğdu. Milliyetçilik, eşitlik, özgürlük, adalet ve kardeşlik gibi ilkeler ortaya çıktı. Milliyetçilik fikri çok uluslu imparatorlukların parçalanmasına ve yıkılmasına neden oldu. İnsan Hakları Evrensel Bildirisi yayınlandı ve bu daha sonraki yıllarda halk ayaklanmalarına neden oldu. Soylular ve din adamları, eski toplumsal ve siyasal ayrıcalıklarını kaybederken, burjuva sınıfı siyasal haklar elde etti. Demokratik, laik devlet yönetimleri gündeme geldi. Yeniçağ sona erdi, Yakınçağ başladı.

Fransız İhtilali'nin Osmanlı İmparatorluğu'na Etkisi

Olumsuz Etkisi:

Çok uluslu olan Osmanlı İmparatorluğu, milliyetçilik akımından dolayı parçalanmıştır.

Olumlu Etkisi:

Tanzimat Fermanı, Islahat Fermanı, Meşrutiyetin ilanı ve Kanuni Esasi'nin kabulü gibi demokratikleşme hareketlerine olumlu etkisi olmuştur.

Örnek

Fransız İhtilali'nin aşağıdaki sonuçlarından hangisi Osmanlı Devleti'ni olumsuz etkilemiştir?

- Milliyetçilik akımı
- İnsan hakları düşüncesi
- Demokrasi anlayışı
- Adalet duygusu
- Ulusal egemenlik anlayışı

Çözüm

Adalet ve insan hakları düşüncesi, ulusal egemenlik ve demokrasi anlayışının gelişmesi, Fransız İhtilali'nin Osmanlı Devleti'ne olumlu etkileri arasında yer almaktadır. Ancak, Osmanlı Devleti çok uluslu olduğu için, ihtilalin getirdiği milliyetçilik fikirlerinden olumsuz etkilenmiş, milliyetçilik akımı Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılma ve parçalanmasında etkili olmuştur.

Yanıt A